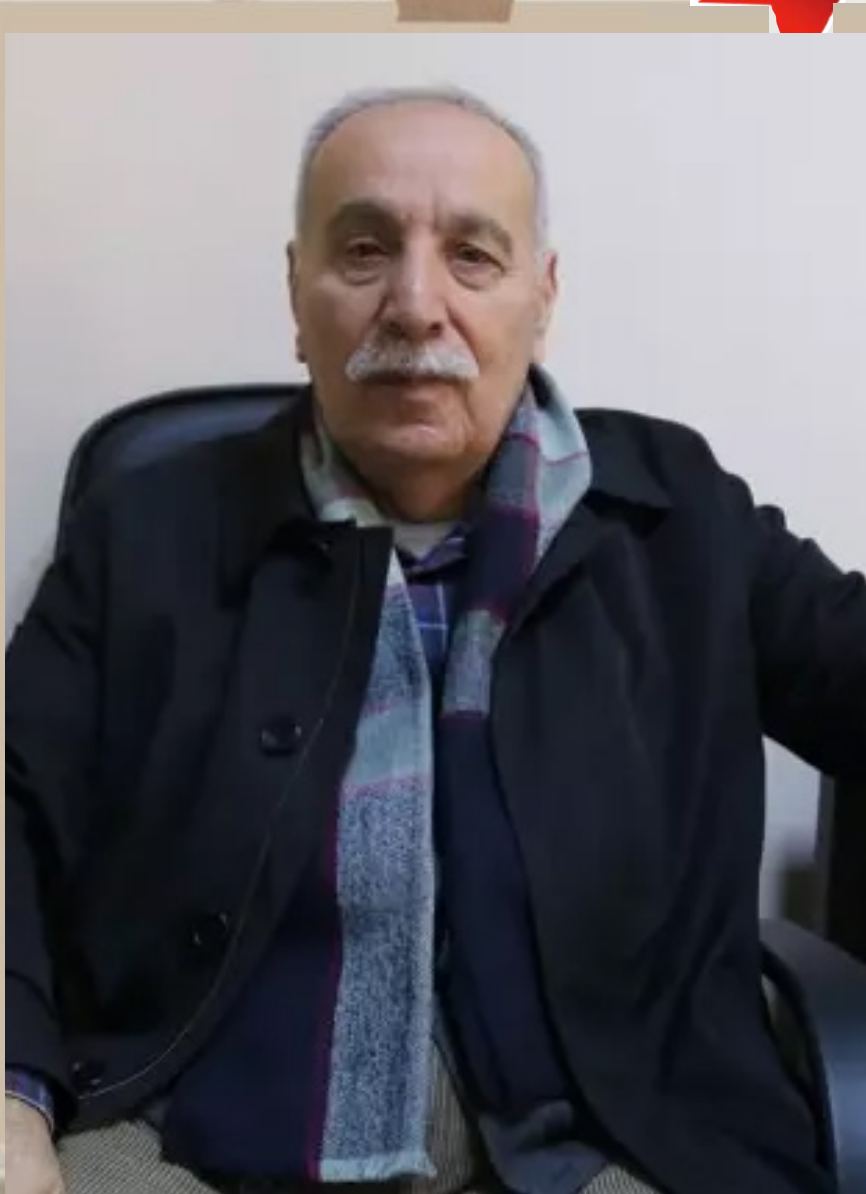

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir Sanat Dergisi

YIL: 44

SAYI: 520

NİSAN 2021

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Genel Yayın Danışmanı

Prof. Dr. Bayram DÜRBİLMEZ

Genel Yayın Yönetmeni

Mehmet BİLGEHAN

Halkla İlişkiler

Mehmet ÇAYIRDAĞ

Yaşar ELDEN

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Dr. Ahmet KAYASANDIK, Öğr. Gör. Mehmet BİLGEHAN,

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniv.)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Bayram DÜRBİLMEZ (Hacı Bektaş Veli Üniv.)

Prof. Dr. Kemal GÖDE (Süleyman Demirel Üniv. Emekli)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Niğde Ömer Halisdemir Üniv.)

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniv., TDK Bşk.)

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL (Başkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT (Akdeniz Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Üniv. Emekli)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Ege Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Ali YAKICI (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

(Not: Soyadlarına göre alfabe sırasıyla)

Yazışma Adresi Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ
Telefon – Belgeç: 0 532 725 37 13 -0 352 231 73 03

İdare Yeri Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı

Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8

38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com.tr

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com

alimgercel@gmail.com

YIL: 44 ★ SAYI: 520 ★ NİSAN, 2021

İÇİNDEKİLER

SAYFA

Dua iki hece

Bedrettin KELEŞTİMUR.....1

Suriye’de Bayır-Bucak Halkının Kimliği Üzerine Yazılı Kaynaklarda Yer Alan Bilgiler ve “Değerlendirmesi”

İsmet BOZOĞLAN3

Cihana Hükmetme Zamanı Geldi (Şiir)

Cuma Ali ÇETİN.....9

Garip (Şiir)

Yusuf DOĞDU.....9

Olunca (Şiir)

Erol ALBAYRAK.....9

Ozantürk’ün “Sarıkamış” Şiiriyle Sarıkamış Harekâtı’na Empatik Bir Yaklaşım (4)

Mehmet BİLGEHAN.....10

Dinlemek

Mehmet Necati DEMİRCAN.....25

Birinci Dünya Savaşı Eşiğinde Osmanlı İmparatorluğu

Doç. Dr. Zübeyir BÜTÜNER.....26

Dizgi ve Tasarım

Mehmet BİLGEHAN

Hakan TOPUZOĞLU

www.erciyesdergisi.com.tr

İnternet Sayfasında Yayınlanmaktadır.

İndirme ücretsizdir, satılmaz!

Yazılarınızı

E-posta: mebilgehan@gmail.com

Kur'an da, "dua ile ilgili 52 ayet..." yer alıyor.
Hadis, "Dua ibadetin tâ kendisidir."
Ramazanlı günlerin en büyük bereketi şüphesiz ki,

"Dua ve zikir ayı..." oluşudur.

Bu ayda bir bakıma, "nefesimiz..." duaya dönüşür!

Hadis, "Allah'ım, senden hidayet ve doğruluk isterim."

Dualarda, "yakarış..."

Dualarda, "dileyiş..." vardır!

Bütün bu istekler, "nefsi..." değil; "akli ve vicdanidir!"

Dualarda, "manevi bir ruhaniyet..." söz konusudur.

Allah Resulü (asv) buyuruyorlar;

"Allah'ım, senden hidayet, takva, iffet ve zenginlik isterim."

"Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, kalplerimizi taatine çevir."

Allah Resulü (asv) bu dualarıyla bizlere de, "ışık..." tutuyorlar!

Bizlere, en kadim yolları gösteriyorlar.

Bu yakarışlarla da, "gönlümüzü ve ufukumuzu..." açıyorlar.

Ayet, (Habibim, ya Muhammed!) Kullarım sana benden sorarsa,

Şüphe yok ki ben (onlara) pek yakınım. Bana dua ettiği zaman dua edenin duasına cevap veririm;

Öyle ise onlar da benim için (davetime) icabet etsinler. Ve bana iman etsinler ta ki hak yolu bulsunlar" (Bakara, 186)

Dualarla, "iç ve dış dünyamızda..." huzura ve sulha yelken açıyoruz!

Psikolojik bir rahatlama ve tedavi metodunun ta kendisidir; "dualarımız!"

Dua, kelime olarak; "iki hece..."

Ondaki, "kalbi aksiyon..." o kadar güçlü ki!

Şairin dediği gibi, "akıl gönül olaydı!" hissiyatına cevap alıyorsunuz!

Ayet- "Öyle ise beni (ibadetle) zikredin ki, ben de sizi (rahmetimle) yâd edeyim;

Bana şükredin ve bana nankörlük etmeyin!" (Bakara- 152)

Duaların hasatı ne kadar mübarek ve de kutsi...

"Rahmet esintileri..." sizleri kuşatıyor!

Nasıl dua edeceğiz?

Hız. Kur'an bizlere bu konuda da yol gösteriyor;

"Rabbimize yalvara yalvara ve için için dua edin!

Şüphesiz O haddi aşanları sevmez!" (A'raf, 55)

Kalbi ve hasbi bir edayla; için için yakaracağız!

Dualarımızda, "korku ve ümîd..." içiçe

Vicdani bir murakabe ile ellerimizi Yüce Yaratan'a açacağız

Ayet, (Azabından) korkarak ve (rahmetini) ümîd ederek O'na dua edin.

Şüphe yok ki Allah'ın rahmeti, iyilik edenlere pek yakındır." (A'raf, 56)

Duanız Olmasa!

Ayet, "(Ey Resulüm!) De ki; "Eğer duanız olmasa,

Rabbim size ne diye ehemmiyet versin?
(Furkan, 77)

Aczimiz, çaresizliğimiz; kulluğun bir yansımasıdır!

Dualarımız, hanemize olacaktır!

Dualarımız, anne ve babamıza olacaktır!

Dualarımız, “hayırlı bir nesil...” için olacaktır!

Dualarımız, “dünyamız ve ahiretimiz...” için olacaktır!

Ayet, “Rabbimiz! Hesabın görüleceği gün, bana, ana-babama

Ve (bütün) müminlere mağfret eyle!” (İbrahim, 41)

Ayet, “Rabbim! Beni, namazı hakkıyla eda eden bir kimse eyle;

Zürriyetimden de (böyle kimseler yarat)! Rabbimiz! Duamı kabul buyur” (İbrahim, 40)

Dualarımızda; nefsimizin ve şeytanın şerrinden Allah’a sığınacağız!

Dualarımızda, yararlı bilgi isteyeceğiz!

Dualarımızda; Doğru bir istikamet isteyeceğiz!

Dualarımızda; Zihin açıklığı/ berraklığı isteyeceğiz!

Dualarımızda; Sağlık, esenlikli huzur ve güven isteyeceğiz!

Dualarımızda; Merhamet isteyeceğiz!

Dualarımızda, Helal rızık, kabul edilmiş amel isteyeceğiz!

Dualar; Biz aciz kullar için aczimizle yakarıştır...

Hayırlı Bir Nesil!

“Hayırlı bir nesil...” istemek, peygamber duası!

Ayet, “Orada Zekeriya, Rabbine dua etti.

“Rabbim! Bana katından hayırlı bir nesil ver.

Şüphesiz ki sen, duayı hakkıyla işitensin” dedi” (Ali İmran, 38)

Hayırlı bir nesil/ veya gelecek istemek; “gönül yakarışıdır!”

Bu dünyada ve ahirette iyilik istemek; her namazda, muradımızdır!

Allah’ın isimleriyle duada bulunmak!

“Oysa en güzel isimler Allah’ındır.

Bundan dolayı Allah’a, Onlarla dua edin” (A’raf, 180)

Hayırlı bir nesil dedik...

Ayet, “Ey Rabbim! Beni ve soyumdan gelecekleri,

Namazını dosdoğru kılanlardan eyle!

Ey Rabbimiz! Duamı kabul et!” (İbrahim, 40)

Ayet, “Rabbimiz! Hesabın görüleceği gün, Bana, ana-babama ve (bütün) müminlere mağfret eyle” (İbrahim, 41)

Tesbih Ve Dua

Kâinat, zikir ve tesbih halinde...

Ayet, “Görmez misin ki, göklerde ve yerde bulunanlarla,

Dizi dizi kanat çırpıp uçan kuşların Allah’ı tesbih ettiklerini?

Her biri kendi tesbihini ve duasını bilmiştir” (Nur, 41)

Kur’an buyuruyor,

“Sizleri karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için melekleri ile birlikte,

Üzerinize rahmet ve bereket indiren O’dur.

Ve O, müminlere çok merhametlidir” (Ahzab, 43)

Dualarımızda, Yüce Yaratıcının; “rahmetine ve merhametine...” sığınıyoruz!

Aczimizi ve çaresizliğimizi arz ediyoruz.

Dua, “nefis duvarlarını...” yıkar!

Dua, “kibir ve öfkeyi...” yer vermez!

Ayet, (Habibim, yâ Muhammed!) De ki; “(Ben) ancak Rabbime ibadet ederim

Ve O’na hiç kimseyi ortak koşmam!” (Cin, 20)

Dua, Yüce yaratıcıyı; “birlenektir!”

Dua, Yüce yaratıcıya; “tesbih etmektir!”

Dua, Yüce yaratıcıya; “hamd ve sena etmektir!”

Hadis, “Allah’ım, açlıktan Sana sığınırım; o ne kötü bir arkadaştır.

Hainlikten Sana sığınırım; o ne kötü bir sırdaştır.”

Velhasıl, Dua bir bakıma; “tedavi edici manevi ilacımızdır!”

O ilacı, her nefes alış verişimizde kullanmalıyız!

Giriş

Suriye Gerçeğı ve Türkmenler” başlığı altında;

1. ORTA DOĞU ve Suriye gerçeğı,

2. ORTA DOĞU Türk lüğü gerçeğı ve Türkiye için önemi,

3. Son gelişmeler ve muhtemel gelecek,

Bugün, bir sonuç olarak:

Suriye’de bir iç savaş yaşanmaktadır;

Kardeş kardeşi boğazlamaktadır.

Küresel güçlerin paralı askerleri Müslümanları katletmektedir.

Küresel güçlerin silahları ile Müslümanlar birbirlerini öldürmektedir.

Bildiğiniz üzere, Suriye’de, Mart 2011 tarihinde başlayan olaylar, bugün

bir iç savaşa hatta mezhep temelinde bir bölgesel savaşa, hatta, küresel güçlerin

müdahalesi ile bir uluslar arası soruna dönüştü.

Diyebiliriz ki, bugün Suriye’de Üçüncü Dünya Savaşı öncesi soğuk rüzgarlar esmektedir.

Bir sonuç olarak: hukuki meşruiyetini kaybetmiş; kendi halkını düşman gören ve hiçbir insani kurala uymadan acımasızca katleden Esad Rejimi başta olmak üzere Rusya-Çin-

İran-Hizbullah’ın oluşturduğu “Doğu Koalisyonu” ve ABD’nin başı çektiğı “Batı Koalisyonu” hep birlikte, Suriye Devleti’ni, Suriye toplumunu ve Suriye coğrafyasını tahrip etmektedir;

Dünya barışı ikinci dünya savaşından bu yana bu boyutta bir tehdit yaşamamıştı.

Suriye’de çeşitli merkezlerce ifade edilen tüm rakamların iki katından daha fazla insan öldü ve yaralandı, milyonlarca insan yerini yurdunu terk etti;

Yalnız Türkiye’de 2.5 milyon Suriyeli, sığınmacı durumundadır.

Avrupa kıyılarına vuran sığınmacı akını ve yaşanan dramlar bir insanlık sorununa dönüştü.

DAHA DA KÖTÜSÜ:

Suriye’de yaşanan iç savaş artık birlikte yaşam imkânını ortadan kaldırdı; Suriye, bu savaş sonunda toplumu, devleti ve ülkesi ile parçalanmaktadır. Suriye, Afganistanlaştırıldı. Lübnanlaştırıldı, Yugoslavalaştırıldı, İstikrarsızlaştırıldı.

Hâlbuki Suriye, ORTA DOĞU Bölgesi’nin “kör kuyusudur”. Suriye’nin

istikrarsızlaştırılması dünyanın ve insanlığın başını çok uzun yıllar ağrıtacaktır. Suriye’de

Suriyelilerin ölmesi ile yaşanan savaş aslında Suriye’nin bir iç savaşı olmanın ötesinde bir bölgesel hatta bir küresel güç savaşıdır. Bölgesel mezhep savaşıdır.

Geçen yüzyıldan yarım kalmış bir projenin günümüz versiyonunu yaşıyoruz.

ASLINDA:

Yeni bir yüzyılın ilk çeyreğinde –daha önceki yüzyılların ilk çeyreğinde olduğu gibi–

Küresel güçler dünya’yı yeniden tanzim et-

mek için birbirlerine karşı mevzilerini bizim coğrafyamızda: ORTA DOĞU’da kazdılar: ve Müslümanları katlederek güç gösterisinde bulunuyorlar.

KISACASI:

Suriye’de insanlık katledilmekte ve ne acı ki dünya bu vahşeti seyretmektedir.

Suriye Türkmenleri, Suriye’de yaşanan iç savaşın en büyük mağdurlarıdır.

ENDİŞEM ODUR Kİ

Tüm bu yaşananların nihai hedefi Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Türk Milleti’dir.

Türkiye, güneyden hızla kuşatılmakta VE iççiden de ayrıştırılmaya çalışılmaktadır.

NE YAZIK Kİ

Soğuk Savaş dönemi bitmesinden bu yana son çeyrek asırda Bosna’da, Afrika’da,

Filistin’de, ORTA DOĞU’da Mıyanmar’da, Doğu Türkistan’da, Kafkasya’da, Afganistan’da ve daha birçok yerde yoğun, yaygın bir Müslüman kıyımı yaşanmaktadır.

“Büyük ORTA DOĞU Projesi” kapsamında

başlatılan “Arap Baharı” tüm Müslümanlar için bir kıyıma dönüştü; Medeniyetler arası savaş medeniyet arası çatışmalarla başlatıldı.

Bu OYUN; bütün dünya ülkeleri için bir kıyamete dönüşecektir..

Meseleyi anlamlandırabilmek için mekan ve zaman bütünlüğünde bir sorgulama yapmak gerekir diye düşünmekteyim,

Bugün Suriye’de yaşananların gerçeği, ORTA DOĞU merkezli bir küresel planın zamanla ilintili uygulamasıdır. Bu sebeple ORTA DOĞU Gerçeğini iyi tanımak gerekir.

ORTA DOĞU

ORTA DOĞU tabiri 20. Yüzyılın başında İngilterenin kendi emperyal politikaları gereği geliştirdikleri bir tabirdir.

ORTA DOĞU (Middle East) tabirini ilk kullanan Amerikalı stratejist ve jeopolitika uzmanı Alfred Thayer Mahan. Yıl 1902.

Mahan’a göre ORTA DOĞU denilen bölge “Hindistan ile Arabistan arasındaki bölgedir”.

Yani bugün ORTA DOĞU dendiğinde anlaşılandan farklı bir yer.

Biliyorsunuz, İngiltere 19. yüzyılın ortalarında Hindistan’da sömürge idaresini kurdu.

20. yüzyılın ortalarına kadar İngiltere dış politikasının en önemli unsurlarından biri,

Hindistan’da sömürge idaresinin güvenliğinin sağlanmasıydı.

Bunun için, yine 19. yüzyılın ortalarında açılan Süveyş Kanalı ve Basra körfezi ve

mücadir alanı İngiltere için çok değerliydi.

Birleşik Krallık donanması, herhangi bir durum ortaya çıktığında, gücünü Aden körfezi,

Hindistan ve Fars körfezinde yoğunlaştırma imkanına sahip olmalıdır.

İngilizlere göre, ORTA DOĞU, Hindistan’ın güvenliğiyle ilgili tüm topraklar olarak tanımlanıyor.

Buna göre ORTA DOĞU denen yer İran’ın güney kıyıları, Basra körfezi ve genel olarak

Irak’ın güney kıyıları, Arap yarımadasının doğu kıyıları, Afganistan ve Tibet’tir.

Bu ORTA DOĞU’ya Suriye, Filistin, Ürdün, Türkiye, Mısır vs. dahil değildir.

ORTA DOĞU kavramı, kökeninde, kültürel bir kategori değil ve tamamen Hindistan’ın güvenliğiyle ilgili jeo-stratejik ve siyasi bir kavramdır. İngiltere’nin, 20. yüzyılın başlarındaki ekonomik ve askeri menfaatlerinin korunmasıyla ilgilidir.

Fransızların kullandığı Yakın Doğu tabiri ise arkeoloji, tarih gibi disiplinlerle ilgilidir ve Osmanlı coğrafyasının tanımı için kullanılır.

Bugün kullandığımız anlamda ORTA DOĞU tabiri, 1946 yılında ABD’de kurulan ORTA DOĞU Enstitüsü ile gelişmiştir. Enstitü’nün kuruluş amacı ilginç: “Birleşik Devletler henüz ORTA DOĞU’da aktif bir rol üstlenmiş değildir. Savaş sonrası dünyada oynaması gereken rolün beklentisiyle, kurucular Amerikan halkında ORTA DOĞU’ya karşı bir ilgiyi geliştirmek için atılması gereken adımları tasarlamışlardır.”

Kurucuların tasarladıkları adımların ilk meyvesi 1957 yılında Eisenhower doktriniyle alınıyor ki ORTA DOĞU tabirinin ilk resmi kullanımı. Doktrinin çıkış sebebi, ORTA DOĞU teriminin asıl kaynağını yeniden hatırlatıyor: Abdunnasır’ın Süveyş Kanalı’nı millileştirmesi ve Sovyetlerden yardım almaya başlaması üzerine patlak veren krizle ABD, bölgede Sovyet nüfuzuna karşı bir sed oluşturmak istiyor. Değişen jeopolitik ve stratejik durumda, ORTA DOĞU’nun da tanımı bir kere daha değişiyor. ABD dış işleri bakanı John Foster Dulles’e göre ORTA DOĞU “batıda Libya ile do-

ğuda Pakistan, kuzeyde Irak ve Suriye ile güneyde Arap yarımadası arasında kalan ayrıca Sudan ve Etiyopya'yı içeren bölge".

İleri zamanlarda ABD'liler ORTA DOĞU ta-
birine bir de Türkiye'yi ilave ediyorlar.

ORTA DOĞU;

Doğu ile Batıyı, Akdeniz ile Hint Okyanusu'nu, Rusya ile sıcak denizleri birbirine bağlayan, aynı zamanda Doğu ile Batı arasındaki bütün ticarî ve kültürel bağlantılarını yapıldığı bir bölgedir.

Yeryüzünün en önemli kara ve su yollarını kumanda etmesinin kendisine kazandırdığı eşsiz jeopolitik değer, ORTA DOĞU'yu tarihin ilk dönemlerinden bu yana dünya egemenliği peşinde koşan güçlerin birincil hedefi haline getirmiştir.

"Kara altın" olarak tanımlanan petrolün 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren değer kazanmasıyla ORTA DOĞU'nun, dolayısıyla buradan geçen kara ve deniz yollarının stratejik önemi dünyanın hiçbir yeriyle kıyaslanamayacak derecede artmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Balkanların Osmanlı egemenliği altında olması ve farklı bir kültür motifini barındırması nedeniyle, Balkanlar ve Doğu Akdeniz sahilleri "Yakın Doğu", mezopotamya dahil olmak üzere mezopotamya ile Hindistan arasındaki bölge "Orta doğu" olarak adlandırılmaktaydı.

Balkanlar'da özgür devletlerin ortaya çıkması "ötekiler" kavramını ortadan kaldırmış ve Yakın Doğu kavramının yaygın olarak kullanılmamasına yol açmıştır. ORTA DOĞU, stratejik açıdan su yollarına hükmetme bağlamında Dünya'nın en önemli bölgelerinden biridir. "Dünyada en önemli su yolları; Çanakkale boğazı, İstanbul Boğazı, Süveyş Kanalı, Kızıldeniz, Hürmüz Boğazı, Basra Körfezi ve Doğuakdeniz bu bölgede

kesişmiş ve bu konumuyla Atlas Okyanusu'nu Hint Okyanusu'na bağlayan önemli bir merkez olma özelliği taşımıştır.

Bünyesinde barındırdığı bu su yolları sayesinde ORTA DOĞU, "yedi deniz ülkesi" olarak da bilinmektedir.

Coğrafyanın karakteri:

ORTA DOĞU Bölgesi;

1- Tarihin tüm dönemlerinde ORTA DOĞU önemli olmuştur;

-Asya Avrupa ve Afrika kıtaları arasında geçiş yoludur.

-Suyolları buradadır; Süveyş Kanalı, Kızıldeniz, Basra Körfezi, Doğu Akdeniz buradadır.

-Petrol ve Doğalgaz yatakları buradadır; hazar Denizi havzası ile birlikte dünya rezervlerinin yarıdan fazlası bu bölgededir. Yeni doğal gaz ve petrol rezervlerinin bulunduğu iddia edilmektedir.

-Tüm semavi dinlerin merkezi buradadır; Kutsal bölgedir.

- İslam-Türk coğrafyasıdır; Hristiyanlığın yayılma hedefindedir.

Tüm dinler için kutsal bölge olan Kudüs şehri, 1187 yılında Selahattin Eyyübi

yönetimindeki İslam orduları tarafından Hittin savaşı ile İslama kazandırılmıştır.

"Hittin Sendromu" denilen Kudüs'ün kaybedilmesi, Hristiyan Batı için bir komplekse ve tekrar kazanılması bir ülkeye dönüştürülmüştür. ORTA DOĞU'da yaşanan bölgesel savaşlar aslında bir DİN SAVAŞIDIR.

2- Tarihin tüm dönemlerinde o dönemin küresel güçleri bu coğrafyayı kontrol altında

tutmak için bu coğrafyaya gelmişler ve işgal etmek istemişlerdir; Mısır firavunları, Persler,

Sümerler, Kafkasya, Orta Asya ve Balkan kavimleri, Roma, Bizans, Türkler, Moğollar, Makedonyalılar, bu coğrafya ya gelmişler, devletler kurmuşlar ve birbirleri ile savaşmışlardır.

Daha sonraki asırlarda İngilizler, Fransızlar, Almanlar, ABD ve Rusya; bu coğrafyayı kontrol altında tutmak ve Jeopolitik değerini ve tabii kaynaklarını kullanmak için buraya gelmişler; işgal etmişler ve kan dökmüşlerdir.

Günümüzde; Yeni Dünya Düzeni adıyla dünya milletlerine ve "arap baharı" diyerek ORTA DOĞU ülkelerine dayatılan aslında ABD İmparatorluğunun dünyaya hakimiyet esaslarıdır.

Bu hakimiyetin amacı; Kendi halkının temel ihtiyaçlarının sürekli ve emniyetli bir şekilde karşılanabilmesi için dünyadaki tabii kaynak rezervlerine ve buralara ulaşan bölgelere hükmedebilmektir.

ORTA DOĞU; Orta Asya ve Afrika gibi he-

nüz bütünüyle işlenmemiş doğal zenginliklere sahip bölgelere ulaşan yolların başlangıcı olduğu gibi bizatihi kendisi de çok zengin maddi ve manevi kaynaklara sahiptir. ORTA DOĞU'ya ve buranın üzerinden diğer yerlere emniyetli ve sürekli olarak ulaşmak ABD için çok önemlidir. Doğuda Çin ve Japonya, güneydoğuda Hindistan ve Güney Doğu Asya ülkeleri, kuzeyde Rusya vardır.

Eski Küresel güç merkezi ülkeler (ABD ve AB ülkeleri) ile yeni küresel güç odağı ülkeler; BRİÇ ülkeler; (Brezilya)Hindistan, Rusya ve Çin, bizim coğrafyamızın, Avrasya'nın yani Türk Coğrafya 'sının etrafında bulunmaktadır.

BÜYÜK OYUN:

Yeni Yüzyılın ilk çeyreğinde eski küresel güçlerle yeni küresel güç adayları savaş mevzilerini bizim topraklarımızda kazmaktadır.

3-Tarihin tüm dönemlerinde, ORTA DOĞU'ya gelen bölge dışı güçler bu coğrafyada kalıcı olamamışlardır. Yine "geldikleri gibi geri gideceklerdir."

4- Bu coğrafyada yaşayan halklar; etnik, din ve mezhep farklılıklarını kimlik haline getirmişler ve bunu yaşatabilenler kalıcı olabilmıştır; Bu coğrafyada Milletleşme mümkün değildir veya çok

zordur. Bu coğrafyada batı tipi bir demokrasi inşa etmek çok zordur. Hâkim unsur olarak görülen Araplık bir millet adı değil bir ırk adıdır.

5- Bu coğrafyada yaşayan topluluklar, varlıklarını devam ettirebilmek için mutlaka bir dış güce dayanmak durumunda kalmışlardır; Maruniler Fransızlara, Dürziler İngilizlere, Nusayriler İran ve Ruslara, Kürtler herkese, Sünni Araplar ABD'ye, Türkmenler Türkiye'ye dayandığı gibi. Bir başka yönüyle, bu coğrafyada hesabı olan her ülke bu bölgede yaşayan bir gurubun arkasında durmak mecburiyetindedir. Her şeye rağmen Rusya'nın Nuseyri Beşar Esad'dan, Fransa'nın Marunilerden ve İngiltere'nin Dürzilerden vazgeçmemeleri gibi...

6- Suriye bu coğrafyanın kilit taşıdır; Her konuda Suriye olmadan hiçbir şey tamam olmaz.

7-Türkiye, bu coğrafyanın tabii lideridir, model ülkesidir, Türkiye el altında tutulmadan bu coğrafyanın kontrolü mümkün görünmemektedir; Medeni Dünya'ya bu coğrafyayı taşıyacak ülke Türkiye'dir.

8-Türkiye, Batı değerlerine ve kurumlarına bağlı kalarak ancak Bölge ülkesi olduğunu unutmadan; bu bölgeyi 1000 yıl yönetmiş olmanın müktesebinde ve sorumluluğunda; bu bölgede

yaşananlara ve olması gerekenlere Batı-işgalci- sömürgecilerinin penceresinden bakamaz; Başkent Ankara jeopolitiği vizyonundan bakmak mecburiyetindedir.

9- İsrail, Lübnan, Suriye, Gazze, Mısır ve Kıbrıs sahillerinin olduğu bu kare biçimindeki deniz alanına “Levant Bölgesi” denir.

ABD Jeolojik Araştırma Kurumu, 2013 yılında yayınladığı raporunda, Levant Bölgesi’nde, 3 Trilyon, 450 Milyar Metreküp keşfedilmemiş doğalgaz olduğunu açıkladı.

İsrail’in Hayfa, Tamar, Leviathan bölgelerinde, Mısır’ın Zohr (Sina açıkları) bölgesinde,

Kıbrıs ve Lazkiye arasında olan noktalarda keşfedildi bu gaz.

Bu miktar, bölgedeki ülkelerin kaderini, ORTA DOĞU’da dengeleri değiştirecek kadar büyük bir miktar.

Doğu Akdeniz’in fosil merkezi olduğunu, doğalgaz bulunduyorsa petrolün de olabileceğini gösteriyor aynı zamanda. Yani zenginliğe zenginlik katacak bir keşif. Lazkiye’den başlayarak, Türkiye sınırını teğet geçecek şekilde, Suriye, Kuzey Irak ve İran üzerinden geçerek, Hazar Denizi’ne kadar bir çizgi daha çizelim. Bu çizginin altı, Güney’de Yemen’e kadar, dünyanın en zengin petrol ve doğal gaz bölgesi. Şimdi Doğu Akdeniz de buna eklendi.

Dünya, bu bölgenin petrolüne ve gazına muhtaç.

Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra, Osmanlı topraklarını parçalayanlar (Sykes-Picot Anlaşma-

sı), öylesine bir bölgeyi bize bırakmış ki, her yerden petrol ve doğal gaz fışkırırken, bizde ilaç niyetine bir varil çıkmıyor. Doğu Akdeniz’de yeni bulunan gazdan, bir çok ülke zengin olacakken, bize ve Kuzey Kıbrıs’a (resmen tanınmadığı için) “bir Allah kuruşu” para düşmüyor. Bu nasıl zalimce bir coğrafya paylaşımıdır?

Tüm krizlerin sebebi enerjidir.

Şimdi Suriye iç savaşı, Rusya ile uçak krizi, Irak ile Musul krizi, İran ile yaşanan krizlere

hatta Mısır’daki askeri darbeye ve son gelişmelere bu açıdan bakmak gerekir.

Doğu Akdeniz’de bulunan doğal gaz ve henüz tam çıkartılmayan Kuzey Irak petrolleri öylesine zengin ki, herkes bulunan hazineden pay sahibi olmak için savaş gemilerini, uçaklarını, askerlerini bu bölgeye gönderdi.

Mesele, Suriye iç savaşındaki IŞİD, EL Nusra, Şiiler, Sünniler meselesi değil.

Mesele bu petrol ve gazın çıkarılması, pay sahibi olunması, taşımak için yeni boru hatları, tesislerin yapılması ve tüm bunları yapacak şirketlerin hangi ülke şirketleri olacağına karar verilmesidir.

Tarihi bir sonuç olarak şekillenen ORTA DOĞU BÖLGESİ’NİN KAREKTERİ; Dünyanın kaderini belirleyen stratejik bir gerçekliktir ve geleceği kuracak en önemli faktördür.

ORTA DOĞU bölgesinin kaderi Türk Milleti’nin elindedir ve vereceği karara göre şekillenecektir; Geçmişte de bu böyle olmuştur.

ORTA DOĞU’nun kapısı: Türklerin elindedir. Ana kıtanın (Asya- Afrika- Avrupa) merkezi (Avrasya) bizim coğrafyamızdır. Türkiye, bir kenar ülke değil bir merkez ülkedir.

Kuzeyde Türkiye, Akdeniz’de Kıbrıs, Suriye’de, Irak’ta ve İran’da yaşayan 120 milyondan fazla Türk... ve bu coğrafyada 1000 yılı aşkın bir siyasi hakimiyetin getirdiği müktesep ile TÜRK MİLLETİ; Tarihte imparatorluklar kurmuş, tesis ettiği medeniyetle birçok halkı asırlarca huzur içinde bir arada tutabilmiştir.

Geniş Orta Asya coğrafyasında yaşayan soydaşlarına kolayca ulaşabilen, ayrıca, bir buçuk milyarlık Müslüman dünyasının hamisi, potansiyel-Lider bir DEVLET...

CİHANA HÜKMETME ZAMANI GELDİ...

Gün görmedik bizler huzur adına...
Düşmanın daha da yamanı geldi.
ALLAH'ın izniyle Türk evladına...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
İnsaflı bir ırka biçilmez paha !
Bizimdir dünyada her alan, saha,
El ele, kol kola ver ve kalk şaha...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
Olmayacak mı'min zulüm gördüğün !
Hazır ol yarına düğün var düğün,
Adını duyacak dünya Türk'lüğün...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
İnsaf merhametle, ve alet ile...
Mücadele ehli dalalet ile.
Zorbalıkla değil adalet ile...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
Olmaz ki: adalet hep savsaklansın !
Çık aslan meydana sırtlan saklansın !
Bunca karanlıktan dünya aklansın...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
Şeytani güçleri gömün ki yere...
İnsanlık birazcık rahata ere.
Çaba bizden fethi RABBİMİZ vere...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
Yarınlar olmasın geçmiş gün gibi !
Fitneye ateş sal yansın yün gibi !
Selçuklu, Osmanlı yine dün gibi...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
Katili, kahpeyi yakıp yıkarak !
Şeytani düzene kurşun sıkarak !
Devrilmem sananı yere yıkarak...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
Ey Türk küçümseme artık kendini...
Kaldır şu başını ve yık fendini.
Ters çevirip selin yatak, bendini...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
Üstüne doğsun şu gün, yıldız ve ay !
Olamaz hiç bir güç inan sana tay !
Salla yer küreyi sensin büyük fay...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
Her yanı kaplasın diktiğin ağaç,
Meyvesini yedir koyma kulu aç.
Türk'lüğün başına takıp altın taç...
Cihana hükmetme zamanı geldi.
Cumali var mıdır Türk'ten kahraman ?
Gören sanır bizi taşımıyor can !
Ya ALLAH de yürü geldi bak o an...
Cihana hükmetme zamanı geldi.

Cuma Ali ÇETİN

GARİP

Bir garipti öylesine,
Ses vermediler sesine.
Çekti gamı sinesine.
Geçti ömrü gülemedi
Yaşadı mı bilemedi
Hep uzaklarda kaldılar,
Hayallerini çaldılar.
Sevdalarını aldılar.
Geçti ömrü gülemedi
Yaşadı mı bilemedi
Yaş dolardı gözlerine
Vurunurdu dizlerine.
Düğüm attı sözlerine.
Geçti ömrü gülemedi
Yaşadı mı bilemedi
Eller konuştu o sustu.
Herkes nefretini kustu.
Duyguları hep mahpustu.
Geçti ömrü gülemedi
Yaşadı mı bilemedi
Ne yaşadı, ne gün gördü.
Herkes onu sömürürdü.
Tek yaşadı, yalnız öldü.
Geçti ömrü gülemedi
Yaşadı mı bilemedi
14.2.2004

Yusuf DOĞDU

OLUNCA

Kaşlar çatılır.
Sesler yükselir.
Küfürler edilir.
Sevgi bitince.
Düşmanca bakılır.
Saldırıya kalkılır.
İnsanlık bırakılır.
Çıkarlar çatışınca.
Hayvan mı insan?
İnsan mı hayvan?
Seçilmez o an.
Kavga olunca.
Erol böyle hal.
Sen öyle kal.
İnsan insan kal.
Her ne olsa.

Erol ALBAYRAK

Giriş

Sarıkamış Harekatı, Rus tehdidine karşı koyma amacı taşırken, askeri hazırlıksızlık, lojistik zorluklar ve kış koşulları gibi etmenlerle karşılaşmıştır. Rus ordusu, kış şartlarında savaşmaya daha iyi donanımlıyken, Osmanlı ordusu eksik malzeme ve uygun teçhizat olmadan harekâtı sürdürmeye çalışmıştır.

Ruslarla işbirliği yapan Ermeni çetelerinin varlığı, yerel halkın da çatışmalara dâhil olmasına ve durumun karmaşıklaşmasına neden olmuştur. Bu faktörler, harekâtın başarısızlıkla sonuçlanmasının başlıca nedenleri arasında yer almaktadır.

Ancak bütün olumsuzlukların farkında olmalarına rağmen sadece rus tehdidine karşı donarak ölmeyi göze alabilmekte bir çeşit düşmana gözdağıdır ve sessiz bir zaferdir.

Şiir Diliyle Tarihe Empatik bir Yolculuk

Tarih, sadece yaşanmış olayların bir kronolojisi değil, aynı zamanda duyguların, acıların ve zaferlerin dokusudur. Sarıkamış Harekatı, Osmanlı tarihinin en trajik sayfalarından biri olarak bu duyguların zirve yaptığı bir noktadır. On binlerce askerin soğuk ve imkansızlıklarla donduğu bu harekât, yalnızca askeri bir başarısızlık olarak değil, aynı zamanda insan ruhunun dayanıklılığı, fedakârlığı ve kaderle mücadelesi olarak da hatırlanır. Bu harekâtın edebiyata yansıyan en güçlü eserlerinden biri olan Ozantürk'ün "Sarıkamış" şiiri, tarihi gerçekleri ve empatiyi aynı potada eriterek, yeni nesillere derin bir bakış açısı sunar.

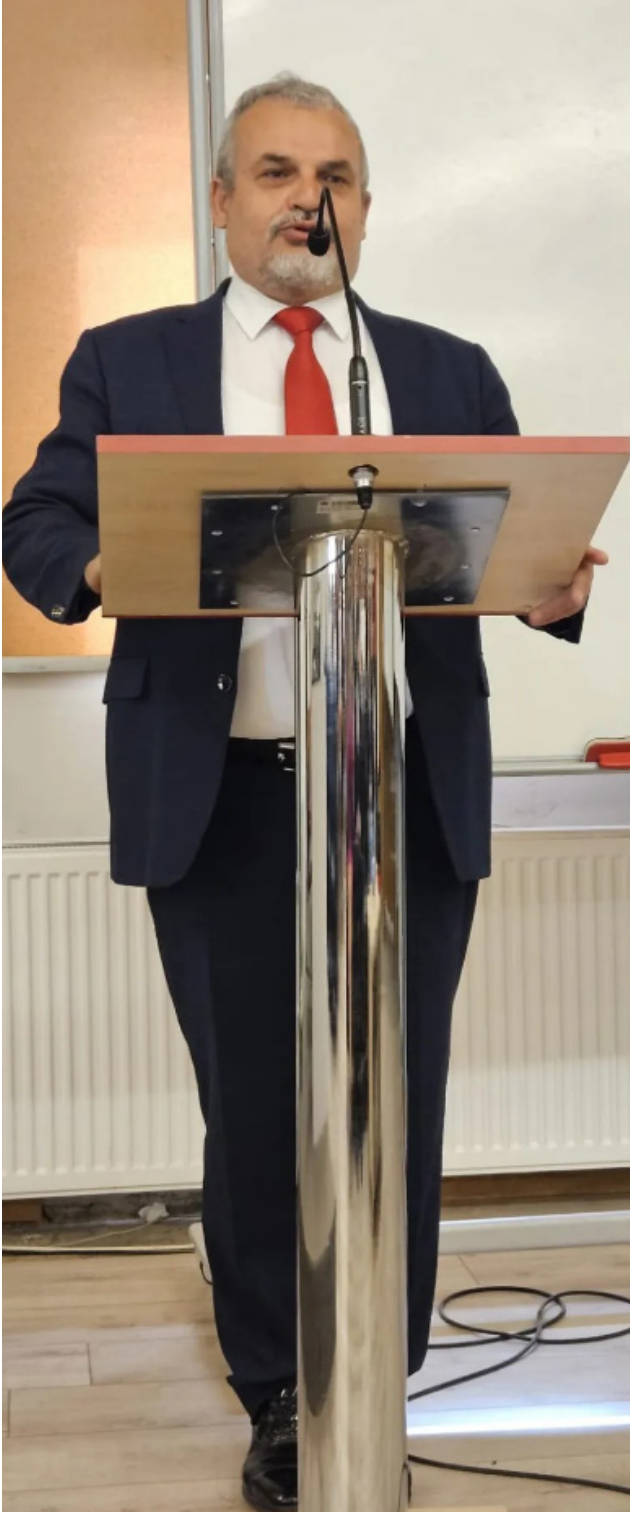
Şair Ozantürk, "Sarıkamış" şiirinde ninelerimizi bir sembol halinde bir arketip olarak şekillendirerek geçmişle bugün arasında empatik bir köprü kurmayı başarmıştır. Tarihi olayları yalnızca bilgi düzeyinde değil, duygu ve anlam katmanlarıyla da genç nesillere aktarmanın bir yolu olarak şiir, bu metinde tarihsel bir öğretim aracı olmanın ötesine geçer. Bu bağlamda, şiirdeki "ninenin" gözyaşları, aslında bir ulusun trajedisini ve direnişini ifade ederken, okuru tarihsel gerçekliklere farklı bir duyarlılıkla bakmaya davet eder.

Sarıkamış Harekatı'nın askeri hazırlıksızlık,

lojistik eksiklikler ve coğrafi zorluklar gibi nedenlerle başarısızlığa uğraması, yalnızca stratejik hataların değil, insanın tabiatla ve kendi sınırlarıyla mücadelesinin bir yansımasıdır. Ozantürk, bu insanlık mücadelesini, şiir diliyle yeniden inşa ederek harekâtın ardındaki insani boyutu ortaya koyar. Ninelerin torunlarına anlattığı hikâyeler, geçmişte yaşananları bugüne taşır; ancak bu hikâyeler yalnızca tarihsel bilgi değil, aynı zamanda nesiller arasındaki empati zincirinin bir halkasıdır.

Şiirde, Sarıkamış'ta şehit düşen askerlerin "kardan kefenlere" bürünmüş halleri, ölümün de ötesinde bir teslimiyeti ve ulvi bir direnişi simgeler. Şair, bu imgelerle hem estetik hem de manevi bir derinlik yaratır. Şehitlerin, "Allahu ekber" nidalarıyla donduğu karla kaplı dağlar, yalnızca bir trajedi değil, aynı zamanda bir inancın ve ideallerin sembolüdür. Şairin, bu güçlü imgelerle tarihsel gerçekleri yeniden tasvir etmesi, şiiri duygusal bir

bağ kurma aracı haline getirir.

Ozantürk'ün şiirinde kullanılan dil, modern okurun zihninde geçmişin acılarını canlı tutacak şekilde kurgulanmıştır. "Aras Aras yas aktı" gibi

cinaslı ifadeler, hem coğrafi hem de duygusal bir bağlam sunar. Bu tür edebi araçlarla şair, okuru yalnızca düşünmeye değil, hissetmeye de sevk eder. Şiir, tarihsel olayların somut sonuçlarını değil, soyut etkilerini aktarmaya odaklanır. Bu, Sarıkamış'ı akademik bir tartışma konusundan çıkarıp, insani bir hikâye haline dönüştürür.

Ozantürk'ün ninesi, yalnızca bir birey değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın bir taşıyıcısıdır. Torunlarına "gurur duy" derken, şehitlerin anısını onurlandırmanın ve onların fedakârlıklarını anlamanın önemini vurgular. Bu noktada şair, geçmişin acılarını bugünün değerleriyle bağlayarak tarihsel bir süreklilik kurar. Ninelerin ağıtlarla aktardığı hikâyeler, yeni neslin tarihine sahip çıkmasını sağlayan edebî araçlardır.

Edebiyatın en güçlü yanı, okuyucuya farklı perspektifler sunabilmesidir. Bu şiir de Ozantürk Sarıkamış'ta donmuş bedenlerin ardındaki insan hikâyelerini ortaya koyar. Şairin gözünden, askerlerin fiziki donmaları aslında onların içlerindeki umudu ve fedakârlığı da yansıtır. Bu, tarih derslerinden farklı olarak, Sarıkamış'ı bir insanlık meselesi olarak ele alır.

Şiirdeki duygusal yoğunluk, yalnızca Sarıkamış'ın acısını değil, aynı zamanda bu acının ulusal kimliğe olan katkısını da ortaya koyar. Şair, bu acıları ulusun manevi değerleriyle birleştirerek tarihsel bir sorumluluk duygusu yaratır. Bu, hem bireysel hem de toplumsal bir empati geliştirme çabasıdır.

Ozantürk'ün "Sarıkamış" şiiri, yalnızca bir ağıt değil, aynı zamanda bir onurlandırma dır. Geçmişin acıları, şairin diliyle bugün yeniden canlanır ve bir ulusun hafızasında tazelenir. Bu şiir, yeni neslin tarih bilincini derinleştirmekle kalmaz, aynı zamanda geçmişle bugünü duygusal bir bağ ile birbirine kenetler.

Sonuç olarak, "Sarıkamış" şiiri, edebiyatın gücüyle tarihsel olaylara empatik bir yaklaşım sunar. Ninelerin torunlarına aktardığı hikâyelerle, acı bir geçmişin içinden bir umut ve direniş öyküsü çıkar. Şair, bu öyküyü duygusal ve sanatsal bir dille örerek, yeni nesillere unutulmaması gereken bir miras bırakır.

Sarıkamış Harekâtı’nın Ozan Hassasiyetiyle Şiirde Dile Gelmesi

Elbette Sarıkamış Harekâtı konusuna göre, uzmanları tarafından mutlaka incelenmekte ve bu konuda gerekli yayınlar yapılmaktadır. Biz bura da bir edebi metin, Ozantürk’in “Sarıkamış” Şiiri üzerinden genel olarak bu konulara “duygudaşlıkla (empati) yaklaşmanın gerekliliğine inanarak bu yazı dizimizin dördüncüsüyle hem “Sarıkamış Harekâtı” hem de “Sarıkamış” şiiri ile ilgili değerlendirmelerimize ve incelememize devam ediyoruz:

Halk edebiyatının temel taşı olan ozanlar, yalnızca söz ustaları değil, aynı zamanda toplumun tarihî, kültürel ve duygusal bağlarının temsilcileridir. Onlar, halkın ortak duygu ve düşüncelerini şiirsel bir biçimde dile getirerek toplumsal hafızanın taşıyıcıları olmuşlardır. Bu görevleriyle, sadece bireysel bir yaratıcı değil, aynı zamanda toplumsal bir bilinç inşa eden sanatçılardır.

Ozanların eserleri, halkın duygu dünyasını, toplumsal meselelerini ve tarihî olaylarını bir

araya getiren güçlü bir anlatım geleneği oluşturur. Sazlarıyla eşlik ettikleri türküler, destanlar ve koşmalar, hem bireysel duyguları hem de ortak kültürel değerleri yansıtır. Bu yönüyle ozanlar, halkın sesi ve vicdanı olmuşlardır.

Aynı zamanda, ozanlar toplumun kültürel bağlarını güçlendiren bir köprü görevi görür. Onlar, sözlü edebiyatın gücünü kullanarak nesiller arası bir iletişim aracı olmuş, halkın geleneklerini, değerlerini ve inançlarını koruma altına almıştır. Bu yönleriyle ozanlar, halk edebiyatında unutulmaz bir yere sahiptir.

Ozantürk, halk edebiyatının geleneksel formlarını çağdaş bir bakış açısıyla harmanlayarak, bu geleneği modern zamanların diline ve anlayışına adapte etmeyi başarmış bir ozandır. Türk’ün edebiyat anlayışında, halk şiirinin derin köklerinden beslenmekle birlikte, klasik halk şairlerinden farklı olarak, iki temel nazım şekli olan koşma ve maniye özgün bir şekilde yaklaşmıştır. Bu yaklaşım, halk şiirinin özünü bozmadan, onun biçimsel yapısını yenilikçi bir düzeyde sunmayı amaçlamaktadır. Geleneksel halk edebiyatının en

önemli özelliklerinden biri olan “koşma” ve “mani” nazım biçimlerinin modernleşmesi, Ozan Türk’ün bu geleneğe kattığı en büyük yeniliklerden biridir.

Türk, halk şiirinin kendine özgü form ve ölçülerini, çağdaş anlam ve içeriklerle birleştirerek halk ozanlık geleneğini farklı bir boyuta taşımıştır. Özellikle, halk şiirinin “koşma” türüne kattığı yenilik, onun en belirgin özelliklerinden biridir. Koşma, halk edebiyatında genellikle aşk, ayrılık, doğa ve toplumsal olaylarla ilgili duygu ve düşüncelerin işlendiği bir nazım biçimidir. Ozantürk, koşmayı geleneksel kalıplar içinde kullanmakla birlikte, “cinâs” kafiye özelliğini de bu yapıya katarak, halk şiirine yeni bir anlatım gücü kazandırmıştır. Cinâs kafiye, kelimelerin anlamlarına göre değil, sadece ses benzerliklerine dayalı kafiye ilişkisinin kurulduğu bir tekniktir. Bu, halk şiirinin zenginliğini artıran bir özelliktir.

“Mani” ise halk şiirinde daha kısa ve özlü bir biçimde duygu ve düşüncelerin dile getirildiği, çoğunlukla halkın günlük yaşamına dair gözlemleri ve şikâyetleri yansıtan bir nazım şeklidir.

Ozantürk, maninin cinas geleneğini “koşma” türüne de taşıyarak koşmanın geleneksel işleyişini, modern anlam dünyasıyla uyumlu hale getirerek, bu biçime de koşma nazım türüne çağdaş bir yorum getirmiştir. Manideki “cinâs kafiye” kullanımı, kelimeler arasındaki ses benzerliklerini koşmalara uygulayarak şiirinde hem anlam derinliği yaratmakta hem de şiire estetik bir değer katmaktadır. Bu teknik, maninin kısa yapısını, koşmanın uzun yapısına uydurarak yoğun bir şiirsel anlatım gücü meydana getirmekte, şiirin sesini ve ritmini güçlendirmektedir.

Ozantürk, halk edebiyatının geleneksel kalıplarına bağlı kalarak, ancak onları dönemin

ihtiyaçlarına ve güncel anlayışa göre dönüştürerek büyük bir başarıya imza atmıştır. Türk, koşma ve mani nazım şekillerinin “cinâs kafiye” özelliğini kullanarak, halk şiirinin estetik değerini artırmakla kalmamış, aynı zamanda şiirlerinde derin bir anlam zenginliği de oluşturmuştur. Cinâs kafiye, sadece ses benzerliğiyle değil, aynı zamanda anlamların örtüşmesiyle de halk şiirinin geleneksel sınırlarını aşarak, daha çağdaş bir dil ve üslup ortaya koymaktadır.

Bu teknik, halk edebiyatının doğasında bulunan melodik yapıyı da güçlendirerek, şiirlerin dinleyiciler tarafından daha kolay benimsenmesini sağlamaktadır. Ozantürk’ün bu bakımdan halk ozanlık geleneğine kattığı en önemli yenilik, halk şiirinin özünü koruyarak, onun çağdaş form ve biçimlerde daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak olmuştur. Türk’ün şiirlerinde, halk şairlerinin bir zamanlar kullandığı metinler arasında yer alan kafiye, redif, iç kafiye gibi geleneksel ölçütler modern bir bakış açısıyla yeniden şekillendirilmiştir.

Sonuç olarak, Ozantürk, halk edebiyatının temel nazım şekilleri olan koşmaya “cinâs kafiye” özelliğini katarak, koşmaları çağdaş bir formda yeniden şekillendirmiştir. “Koşma” ve “mani” nazım biçimlerinin geleneksel yapısını bozmadan, ses benzerliklerine dayalı kafiye kullanımıyla, şiirlerine hem modern bir estetik kazandırmış hem de halk edebiyatının halkla olan bağına güçlü tutmayı başarmıştır. Bu bağlamda, Ozantürk’ün halk edebiyatına kattığı yenilikler, hem geleneksel hem de modern anlayışları harmanlayarak, onun çağdaş halk ozanlık geleneğine katkı sağladığını göstermektedir.

Sarıkamışta Dile gelen sessiz tanıklar

Beyaz Ölümün Sessiz Tanıkları
Kışın ortasında, Sarıkamış’ın beyaz örtüsüne bürünen o dağlarda, bir insanın hayal edebileceğinden çok daha büyük bir dram yaşanmasına neden oldu. Soğuk, kar, buz ve sessizlik... Her biri birer şahitti; ama hiçbirisi acıyı durduramazdı. Bular hem şahit, hem de faildiler. Olayın her iki tarafı da özneydi sadece...

Aslında, Sarıkamışta ölmek kolaydı; zordu asıl olan yaşamak.

Bugün, Sarıkamış denildiğinde yüreğimizde bir sızı hissediyorsak, soğukta donan bedenler, bizlere insan olmanın, fedakarlığın, vatan sevgisinin ne demek olduğunu öğrettiğindendir.

Karla temas etmemek için ağaca çıkıp dala sarılı vaziyette ölüm uykusuna yatan şehidin rüzgarın şiddetinden ağaçtan kuş gibi uçarak yere çakıldığı anın fotoğrafına, bir belgesine ulaşabilir miyiz.

Elbette hayır, ancak bunu astral seyahata çıkıp ruhunun derinliklerinde hisseden duygudaşlıkla (empati) olaya bakan bir ozan görebilir ve gördüğünü kelimeleri mana boyutlarıyla imge dili haline dönüştürerek bu olayın zihnimizde fotoğrafının oluşmasını sağlayabilir, yani resmini çizebilir.

Ozantürk, işte doğada görevini yapan bu sessiz şahit ve faillerin sebep olduğu olayları duygudaşlıkla ifade ederek, dördüncü dörtlükte bize anlatır.

4. Dörtlük

“Kardan adam oldu buz kesen kışta

Önce gözler dondu Sarıkamış'ta

Kar dolu dağlara o her bakışta

Yardan umudunu kesti, ağladı...”

Elbette, Sarıkamış sadece bir matem yeri değil; aynı zamanda bir direnişin, bir milletin var oluşunun sembolüdür.

Bugün bu topraklarda nefes alıyorsak, o beyaz örtüye gömülmeyi göze alan kardan adamların sayesinde alıyoruz. İşte bu dörtlükte “Sarıkamış” bir coğrafi adı değil, Türk milletinin yaşadığı trajediyi ve acıyı ifade eden bir sembol bölgedir. Bu anlatım, elbette bir mecaz-ı Mürsel (Ad Aktarması): olarak kullanılmıştır. Bu, Sarıkamış Harekatı’nda yaşanan felaketlere bir göndermedir.

Dörtlüğün dizelerine daha derin bir bakış açısıyla, Ozantürk’le de duygudaşlık, empatik ilişki kurarak, yani onun marokenlerini giyerek kendimiz onun yerine koyarak oradan dizeler bakmaya devasm edelim:

1. Kardan adam oldu buz kesen kışta

“Kardan adam oldu buz kesen kışta” dizesi, yalnızca Sarıkamış’ta yaşanan donarak ölüm trajedisini ifade etmekle kalmaz; aynı zamanda insanın doğa karşısındaki çaresizliğini ve aynı zamanda dayanıklılığını da anlatır. Bu dizede, askerlerin “kardan adam” olarak tasvir edilmesi,

insani sıcaklığın tamamen doğanın soğuk gücü tarafından bastırıldığını gösterir. Dize, insan bedeninin kırılganlığını vurgularken, aynı zamanda bir direniş sembolü olarak da okunabilir. “Buz kesen kışta” ifadesi, bu doğal güçle yüzleşen insanların durumuna dikkat çekerek okuyucuyu derin bir empatiye davet eder.

Bir Kimlik ve Şehadet Simgesi: Kardan Adam Metaforu

Dizedeki “kardan adam” ifadesi, donmuş bedenleri yalnızca fiziksel olarak değil, aynı zamanda manevi bir bakışla anlamlandırır. Bu bedenler, kışın sert koşullarında hayatta kalma mücadelesi veren askerlerin fedakârlıklarının

birer simgesidir. “Kardan adam” metaforu, hem basit hem de çarpıcı bir benzetmeyle, askerlerin karda heykelleşmiş birer kahraman figürü olarak görülmesini sağlar. Bu dize, şehadet kavramına da atıfta bulunarak, kardan kefene bürünmüş askerlerin manevi yüceliğini ima eder.

Dizedeki “kardan adam” ifadesi, donmuş bedenleri yalnızca fiziksel olarak değil, aynı zamanda manevi bir bakışla anlamlandırır. Bu bedenler, kışın sert koşullarında hayatta kalma mücadelesi veren askerlerin fedakârlıklarının birer simgesidir. “Kardan adam” metaforu, hem basit hem de çarpıcı bir benzetmeyle, askerlerin karda heykelleşmiş birer kahraman figürü olarak

görülmelerini sağlar. Bu dize, şehadet kavramına da atıfta bulunarak, kardan kefeni bürünmüş askerlerin manevi yüceliğini ima eder.

Buz kesen kışta” ifadesi, yalnızca bir mevsim betimlemesi değil, aynı zamanda doğanın Osmanlı askerlerine karşı bir savaş aracı haline gelmiş olduğu fikrini güçlendirir. Kışın bu derece somut bir güç olarak betimlenmesi, okuyucuya doğal koşulların insani sınırları nasıl aşabileceğini düşündürür. Dizedeki bu vurgu, Sarıkamış'ta yaşanan felaketin yalnızca stratejik hatalarla değil, doğanın muazzam gücüyle şekillendiğini hatırlatır.

Ozantürk, bu dizeyle yalnızca tarihi bir olayı anlatmakla kalmaz; aynı zamanda okuyucuyu derin bir melankoliye sürükler. “Buz kesen kışta” ve “kardan adam” ifadeleri, şiirin atmosferini belirleyen güçlü imgeler yaratır. Bu imgeler, fiziksel acının ötesinde, duygusal bir kaybı ve bir ulusun yaşadığı travmayı hissettirir. Şairin bu dizeyi seçerken kullandığı dil, sadece bir olayı betimlemek yerine, okurun ruhuna dokunan bir estetik ve duygu yoğunluğu taşır.

“Kardan adam oldu” ifadesi, okuyucuyu geçmişe götürürken, şairin marokenlerini giyerek onun penceresinden bakma davetidir. Bu davet, Sarıkamış'ta yaşanan trajediyi anlamak için sadece tarihsel bir bilgiye değil, aynı zamanda duygusal bir farkındalığa ihtiyaç olduğunu vurgular. Ozantürk, bu dizeyle şair ve okuyucu arasında bir empati köprüsü kurar. Donmuş bedenleri birer figür haline getiren bu ifade, geçmişin acılarını bugünle buluşturur ve hafızada canlı tutar. Şiir, bu dizeyle bireyi tarihin bir parçası olarak hissettirir ve geçmişe karşı sorumluluk bilinci aşılar.

“Kardan adam oldu buz kesen kışta” dizesi, sadece bir felaketi değil, bir ulusun dayanma gücünü ve fedakârlığını anlatan güçlü bir metaforudur. Şair, bu dizeyle okuyucuyu hem tarihsel hem de duygusal bir yolculuğa çıkarır ve geçmişin acılarını unutmamamız gerektiğini hatırlatır.

Metafor Kullanımı ve Çoklu Anlam Katmanı Dizedeki “kardan adam” ifadesi, sıradan bir çocukluk oyuncağından öte, Sarıkamış'taki askerlerin kış koşullarında donarak can vermelerini simgeleyen güçlü bir metaforudur. Metafor, yalnızca

fiziksel bir durumu betimlemekle kalmaz, aynı zamanda savaşın insan yaşamını basit bir figüre, bir “kardan adama” indirgemesinin acı ironisini taşır. Bu metaforla şair, okuyucunun zihninde görsel bir tasvir yaratırken, donmuş bedenlerin heykelsi bir yücelik kazandığını ima eder.

Teşhis (Personifikasyon, Kişileştirme)

Dizede, “kış” bir kişilik gibi hareket eder; soğuğu ve karı kullanarak bir cellat rolüne bürünür. “Buz kesen” ifadesi, kışın bir düşman gibi algılanmasını sağlar. Burada kış, sıradan bir doğa olayı olmaktan çıkarak, trajedinin bir parçası haline gelir ve insana karşı mücadele eden bir varlık olarak konumlanır.

Dize, epik bir tarihsel olayı anlatırken, lirik bir duygu yoğunluğu taşır. “Kardan adam” ifadesi, askerlerin trajedisini ve ulusun yasını aynı anda dile getirir. Bu durum, bireysel bir acıyı toplumsal bir hafıza ile birleştirerek hem epik bir büyüklük hem de lirik bir hüznü yaratır.

“Kardan adam”, burada bir ölüm sembolüne dönüşmüştür. Bu ironi, savaşın masumiyeti nasıl yok ettiğini vurgular. Ayrıca, dize bir alegori olarak da okunabilir; kardan adam, savaşın insanları nasıl birer cansız figüre çevirdiğini, savaşın acımasız doğasını yansıtan bir temsil olur.

“Buz kesen kış” ifadesi, mekânsal ve zamansal bir yoğunluk taşır. Sarıkamış'ın sert kış koşulları, tarihsel bir bağlam içinde hem coğrafyanın hem de zamanın bir sembolü olarak işlev görür. Bu ifade, yalnızca bir doğa betimlemesi değil, aynı zamanda trajedinin sahnesi olarak savaş alanını gözler önüne serer.

Mecaz-ı Mürsel (Ad Aktarması)

“Kardan adam” ifadesi, aslında donarak ölen askerleri temsil eden bir mecaz-ı mürseldir. Burada kardan adam, bireysel kimlikleri yitirmiş, anonimleşmiş bir topluluğu simgeler. Şair, bireysel hikayeleri dile getirmek yerine, bütün askerlerin ortak kaderine vurgu yapar.

Kış” ve “kar”, edebiyatta genellikle ölüm ve durağanlık sembolleri olarak kullanılır. Burada da aynı işlevi görerek, askerlerin yaşamlarının donmuş olduğunu ima eder. “Kardan adam” ise evrensel olarak geçiciliği ve erimeye mahkum olan bir yapıyı çağrıştırır. Bu semboller, ölümün kaçınılmazlığını

ve insanın doğa karşısındaki zayıflığını temsil eder.

Dizedeki “kardan adam oldu” ve “buz kesen kışta” ifadeleri, ritmik bir ahenk yaratır. Kelimelerin yumuşak ve sert sessiz harflerle dengelenmesi, okurun bu trajediyi daha etkili bir şekilde hissetmesini sağlar. Bu ahenk, aynı zamanda şairin duygusal derinliğini ve okuyucuyu etkileme gücünü artırır.

Dize, okuyucuyu derin bir duygu seline sürükler. Kardan adamın statik ve hareketsiz hali, yaşamın son bulmasını ve ölümün kesinliğini temsil eder. Şairin bu dizeyi kullanarak oluşturduğu trajik sahne, okuyucunun empati kurmasını sağlayarak Sarıkamış'ta yaşananları anlamlandırmaya çalışır. Bu anlamda, dize sadece bir tarihsel olayın değil, insanlık durumunun da bir yansımasıdır.

“Kardan adam oldu buz kesen kışta” dizesi, semantik açıdan zenginliği ve edebi sanatlarla örülmüş yapısıyla çok katmanlı bir anlam dünyası sunar. Dize, yalnızca Sarıkamış trajedisini anlatmakla kalmaz; aynı zamanda insanın doğayla ve kendisiyle mücadelesine dair evrensel bir tema oluşturur. Bu çok yönlü ifade, şairin ustalığını ve sanatın insanlık tarihindeki unutulmaz etkisini gözler önüne serer.

Buz kesen kışta” ifadesi, yoğun bir şekilde duygusal imgeler içerir. “Buz kesen” ifadesi, dokunma duyusuna hitap ederek sert soğukun fiziksel acısını tasvir eder. Bu betimleme, okuyucunun zihninde, savaş alanındaki askerlerin donma hissiyatını canlandırır ve duygu yoğunluğunu artırır. Aynı zamanda, “kışta” ifadesiyle coğrafya ve mevsim betimlemesi yapılmış, böylece trajedinin arka planı somutlaştırılmıştır.

Teşhis (Kişileştirme)

“Kış”, burada yalnızca bir mevsim değil, aynı zamanda ölümcül bir güç olarak ele alınır. “Buz kesen” sıfatıyla kış, neredeyse bir cellat rolüne bürünerek, doğanın insan üzerindeki ezici etkisini temsil eder. Bu teşhis sanatı, harekâtın dramatik yapısını pekiştirir ve doğayı pasif bir sahne unsuru olmaktan çıkararak hikâyenin aktif bir aktörü yapar.

Doğanın Antagonist Rolü

Doğada, “buz kesen kış”, savaşın insani

düşmanından farklı olarak, doğayı bir antagonist olarak sunar. Coğrafya ve iklim, Sarıkamış Harekâtı'nın en güçlü engelleri arasında yer almıştır. Bu ifade, doğanın insanların kontrol edemediği bir güç olduğu fikrini destekler ve insanın bu güç karşısındaki çaresizliğini ortaya koyar.

Antagonist, edebiyat, tiyatro, film ve diğer anlatı türlerinde kullanılan bir terimdir ve genellikle bir hikâyede baş karakterin (protagonistin) karşısında duran, onun hedeflerine ulaşmasını engelleyen veya ona zorluk çıkaran kişi, güç veya unsur ifade eder. Antagonist, hikâyeye dinamizm ve gerilim katar. Protagonist ile olan çatışma, okuyucunun merakını diri tutar.

Protagonistin Gelişimi Antagonistin oluşturduğu zorluklar, protagonistin gelişimini sağlar. Protagonist, bu zorluklarla yüzleşerek kişisel, ahlaki veya duygusal bir dönüşüm geçirir.

Tema ve Mesajın Vurgulanması Antagonist ve protagonist arasındaki çatışma, hikâyenin temasını ve ana mesajını güçlendirmek için kullanılır.

Fonetik ve Ritmik Etki

“Buz kesen” ifadesi, sert sessiz harflerin (b, z, k, s) bir araya gelmesiyle fonetik olarak da soğukun sertliğini hissettirir. Bu seslerin uyumu, ifadeye ritmik bir yoğunluk katarak hem söyleyişi güçlendirir hem de okuyucunun zihninde kışın etkisini duygusal olarak canlandırır. “Buz kesen kış”, Sarıkamış'ta hayatını kaybeden askerlerin trajik kahramanlığını ölümsüzleştiren bir ifadeye dönüşür. Bu ifade, bireysel trajedilerin ulusal hafızaya işleniş biçimini açıklar. Akademik açıdan bakıldığında, “buz kesen kış”, yalnızca edebi bir öge değil, aynı zamanda tarihsel bir gerçekliğin kolektif bellekteki yansıması olarak ele alınabilir.

Doğanın gücü, insanın çaresizliği ve savaşın trajik boyutları, bu birkaç kelimeyle güçlü bir şekilde ifade edilmiştir. Bu ifade, Sarıkamış Harekâtı'nın yalnızca fiziksel koşullarını değil, aynı zamanda psikolojik ve toplumsal boyutlarını da etkili bir şekilde yansıtarak okuyucuda derin bir empati oluşturur.

Ozantürk'ün şiirinin “Önce gözler dondu Sarıkamış'ta” dizesi, hem dilsel açıdan hem de duygusal olarak derin bir anlam yüküdür. Bu dize,

sadece bir askeri kayıptan ve zorluktan bahsetmekle kalmaz, aynı zamanda bir dönemin ve bir halkın trajedisinin, özellikle de ruhsal ve psikolojik çöküşün simgesidir. Bu bağlamda, bu dizinin anlamını ve üslubunu daha detaylı incelemek, hem tarihi hem de insanî bir bakış açısını benimsemeyi gerektirir. Şiirsel dilin etkisiyle bu dize, bir tarihsel olayın derinliklerine inerek insanlık durumunun evrensel boyutlarını gözler önüne serer.

Anlam ve İmgeler

Dizede geçen “gözler dondu” ifadesi, bir yandan görsel bir metafor olarak okuyucuya hitap ederken, bir yandan da psikolojik bir donma halinin imgesini taşıyor. Gözler, insanlar için hem görme hem de ruhsal algı merkezi olarak kabul edilir. Burada “gözler dondu” ifadesi, bireylerin yaşadıkları travmalar ve felaketten sonra, içsel bir boşluk veya donmuşluk yaşadıklarını sembolize eder. “Donmak” kelimesi, sadece fiziksel bir halin tanımlanmasından öte, ruhsal bir çöküşü ve umutsuzluğu işaret eder. Sarıkamış’ta gözlerin donması, sadece askerlerin fiziksel olarak donmalarını değil, aynı zamanda onların ruhsal dünyalarının da donduğunu anlatır. Bir halkın, bir toplumun yaşadığı büyük kayıplar, gözlerinin donmasıyla simgelenmiş ve bununla birlikte içsel bir körlük, yitirilmiş bir umudu anlatmaktadır.

Dizedeki “gözler dondu” ifadesi, psikolojik anlamda şok, travma ve tükenişi simgeler. Sarıkamış’ta yaşanan felaketi düşündüğümüzde, gözlerin donması yalnızca bir fiziksel olgudan ibaret değildir. Burada gözlerin donması, hayatta kalan askerlerin ve halkın, yaşadıkları dehşet karşısında hayata ve çevrelerine bakış açılarının değiştiği, donmuş bir içsel dünya kurdukları anlamına gelir. Savaş, zorluklar ve kayıplar bir insanın ruhunu dondurabilir; hayatta kalmaya çalışanların içsel dünyasında bir tür duygusal felç yaşanır. Şiir, gözlerin donmasıyla bu psikolojik durumu, okura derin bir empatiyle aktarır.

Sarıkamış, yaşanmış büyük bir askeri felakettir. Ruslara karşı soğuk kış koşullarında Osmanlı İmparatorluğu’nun rüttüğü bu harekâta, askerlerimin yetersiz hazırlığı ve lojistik sorunlar büyük kayıplara yol açmıştır. Gözlerin donması,

burada tarihi bir kayıp ve umutsuzluk ile bağdaştırılabilir. Sarıkamış’ta kaybedilen askerlerin gözleri, hem fiziksel ölümün hem de ulusal bir felaketin simgesidir. Osmanlı’nın savaş gücünün, manevi ve askeri yönden tükenmesi de bir tür toplumsal donmayı temsil eder.

Dolayısıyla bu dize, tarihsel bir olayı anlatmakla kalmaz, o olayın insani ve toplumsal etkilerini de gözler önüne serer.

Donmak, bir zamanın durması, bir dönemin sona ermesi anlamına gelir. Sarıkamış’ta gözlerin donması, zamanın kesilmesi ve tarihin bir noktada dondurulması gibi bir anlam taşır. O an, geçmişin ve geleceğin birleştiği, belki de kaybedilen bir zaman diliminin simgesidir. Sarıkamış’ta yaşanan kayıplar, tarihsel olarak bir dönemin sonunu işaret ederken, aynı zamanda zamansal bir donma yaşanır. Osmanlı İmparatorluğu’nun geri çekilişi ve büyük kayıplar, tarihin seyrinde bir dönüm noktasıdır. Bu bağlamda, gözlerin donması, zamanın durması anlamına gelir ve bir dönemin sonlanması noktasında insanlıkla birlikte tarihin de dondurulduğu düşüncesini uyandırır.

Ozantürk’ün bu dizeleriyle okuyucu, hem tarihsel hem de ruhsal bir bağ kurar. Empatik bir bakış açısı geliştirmek, şairin amacını doğru anlamak için önemlidir. Şairin gözler aracılığıyla vurguladığı bu donmuşluk, sadece bir olayın dışsal yönünü değil, içsel ve psikolojik yönünü de ele alır. “Önce gözler dondu” ifadesi, bir halkın ruhunun, umudunun ve hayata dair bakış açısının donduğu anı simgeler. Bu dizedeki empati, hem bireysel hem de toplumsal bir çöküşü anlamamıza yardımcı olur. Şair, gözlerin donmasında tüm halkın donmuş bir ruhunu tasvir eder.

Ozantürk, bu dizeyle dilsel anlamı oldukça derinleştiriyor. Gözler dondu ifadesi, yalnızca görsel bir algı değil, bir hissi de yansıtır. Gözler, bir insanın duygusal halini yansıtan bir organ olduğundan, burada “donmuş gözler”, bir içsel felaketi işaret eder. Şair, dilin imkânlarından faydalanarak gözlerin donmasını sadece bir donma halinden değil, bir tür buzlaşan insanlık durumundan bahseder. Bu

Gözlerin donması, bir metafor olarak

düşünüldüğünde, aynı zamanda bir kayboluş ve belirsizlik anlamına gelir. Gözler, insanların çevreyi algılaması için kullanılan bir araçtır ve burada donmuş gözler, algılama yeteneğinin kayb olduğu anlamına gelir. Bu, bir toplumun hayata dair algılarının buz kesmesi ve her şeyin belirsizleşmesi olarak da okunabilir. Bu durum, sadece bireysel bir kayıp değil, toplumsal bir körlük ve belirsizliktir.

Gözler, savaşın etkilerini en çok hisseden organlardır. Sarıkamış'ta gözlerin donması, savaşa katılan askerlerin umutsuzluğunu ve yaşama olan inançlarının kaybolduğunu simgeler. Gözler, savaştan önceki dönemde umut ve yaşamla doluyken, savaşın dehşeti karşısında psikolojik olarak donar.

Ozantürk, bu dizede bir yandan metaforik anlatımı kullanırken, diğer yandan görsel ve dokunsal imgeleri birleştirerek hem okuyucunun duygusal hem de duygusal algılarını harekete geçirir. “Önce gözler dondu” dizesi, kısa ama etkili bir ifade ile derin bir anlam yüklüdür. Şair, kelimeleri çok yoğun bir şekilde kullanarak, okuyucunun bu donmuş gözler üzerinden daha geniş bir içsel dünyaya, bir toplumsal çözülmeye ulaşmasını sağlar.

Dizedeki gözlerin donması, sadece bireysel bir kayıp değil, tüm bir toplumun çöküşünü anlatır. Sarıkamış'taki felaketten hayatta kalanların gözleri, bir toplumun yaşadığı kayıpların, üzüntülerin ve umutsuzlukların somutlaşmış halidir. Toplumsal bir donmuşluk olarak bu gözler, toplumun genel ruh halini yansıtır.

Zaman, bu dizede bir tür dondurulmuş an olarak anlam kazanır. Gözlerin donması, zamanın durduğunu, kayıpların geri getirilmesinin mümkün olmadığını simgeler. Burada, donmuş gözler sadece bir bireyin değil, bir toplumun zamanla olan ilişkisini de sembolize eder.

Sonuç olarak, “Önce gözler dondu Sarıkamış'ta” dizesi, tarihsel, psikolojik ve dilsel anlamları birleştiren bir başyapıttır. Bu dize, savaşın, kayıpların ve travmaların insan üzerindeki etkilerini derinlemesine aktarırken, aynı zamanda toplumsal ve bireysel anlamda bir “donma” halini simgeler. Ozantürk'ün ustaca kullandığı dil ve semboller, okuyucuyu sadece bir askeri felakete

tanıklık ettirmekle kalmaz, aynı zamanda insanlık tarihinin derin trajedilerine de derin bir empatiyle bakmaya teşvik eder.

Ozantürk'ün “Önce gözler dondu Sarıkamış'ta” dizesi, edebi söz ve anlam sanatları açısından zengin bir yapıya sahiptir. Hem anlam derinliği hem de dilsel kullanım açısından önemli olan bu mısra, hem bireysel hem de toplumsal bir travmayı yansıtarak, dilin en güçlü araçlarından biri olan imgelemeyi kullanır. Şiirin bu dizisinde yer alan anlam sanatları, hem belirli bir dönemi hem de insanlık durumunu sembolize eder. Anlam bilimi açısından ise bu dize, dilin iletişimsel işlevlerinin ötesinde derin bir kültürel ve psikolojik boyut taşır. Bu yazıda, “Önce gözler dondu Sarıkamış'ta” dizesini edebi söz, anlam sanatları ve anlam bilimi açısından inceleyeceğiz.

Metafor (İç İçe Geçen Anlamlar)

Dizedeki “gözler dondu” ifadesi bir metafordur ve burada kelimenin literal anlamı dışındaki derin anlamını taşır. Gözler, insanların algılarını ve ruhsal durumlarını yansıtan bir organ olarak kabul edilir. “Donmak” kelimesi, genellikle fiziksel bir durumu anlatmak için kullanılsa da burada ruhsal bir donma ya da psikolojik çöküş anlamına gelir. Bu metafor, gözlerin fiziksel olarak değil, ruhsal olarak donmasını ifade eder. Bu yönüyle, sadece gözlerin değil, toplumun ve bireylerin ruhsal dünyasının da soğuduğu, içsel bir donmuşluğa uğradığı anlatılmaktadır.

Dizedeki “gözler dondu” imgesi, toplumsal bir sembol olarak da okunabilir. Sarıkamış'taki askerlerin kayıpları ve soğukla mücadeleleri, sadece bireysel değil, toplumsal bir donmuşluğu temsil eder. Gözlerin donması, bir halkın hayata bakışını kaybetmesi, yaşam sevincinin ve umudunun yok olması anlamına gelir. Bu sembol, sadece bir askeri felaketi değil, savaşın tüm toplumu etkileyen derin yaralarını anlatan bir semboldür. Donmuş gözler, bir toplumun ruhsal ve psikolojik halini yansıtarak, toplumsal bir körlük ya da yitirilmiş bir görme yeteneğine işaret eder.

Anlam bilimi açısından bu dizeyi incelediğimizde, dilin iletişimsel işlevleri öne çıkmaktadır. Bu mısra, gözlerin donması ile

sadece bir askeri felaketi anlatmaz, aynı zamanda toplumun ve bireylerin yaşadığı ruhsal durumu dile getirir. Dize, hem bir dönemin travmasını hem de insan ruhunun bu travmaya nasıl tepki verdiğini gösterir. Gözlerin donması metaforu, okuyucunun hem görsel hem de duygusal bir algı kurmasına olanak sağlar. Bu açıdan dize, görsel ve duygusal anlamın birleştiği güçlü bir anlatı sunar.

Anagnorisis (Tanıma)

Şiirsel anlamın derinleşmesi için kullanılan bir başka anlam sanatı, “anagnorisis” yani tanımadır. Gözlerin donması, aslında Sarıkamış’taki felaketin, tarihin bir parçası olarak toplumun ortak belleğinde tanınan bir gerçek haline gelmesini sağlar. “Donmuş gözler” imgesi, sadece bir felaketin göstergesi değil, aynı zamanda büyük bir ulusal tanımadır. Okuyucu, gözlerin donmuş olmasıyla, bir dönemin bitişine, bir halkın acısına tanıklık eder. Bu tanıma, şairin tarihsel bir olayı ve bu olayın içsel etkilerini yeniden anlamamızı sağlar.

“Önce gözler dondu” patetik bir etki yaratılır. Şairin kullandığı dil, okuyucunun duygusal bir tepki vermesini sağlar. “Gözler dondu” ifadesi, doğal olarak bir acı, bir kayboluş duygusu uyandırır. Duygusal açıdan soğuma, kaybolma, yok olma gibi kavramlarla ilişkilendirilir. Bu patetik etki, özellikle bir halkın büyük bir kaybı ve bu kaybın içsel yansıması olan ruh halinin soğuması ile ilgili bir mesaj iletir. Şair, okuyucunun empati duygusunu harekete geçirerek, onları geçmişin derin acılarına çekmeye çalışır.

Şiirdeki lirizm, bireysel bir acıyı ve bu acının toplumsal yansımasını dile getirir. Gözlerin donması, yalnızca fiziksel bir donmuşluk değil, bir ruhsal sükûnetin ifadesidir. Sarıkamış’taki askerlerin ölümüne ve kayıplarına tanıklık eden bu dize, aynı zamanda insanın içsel yalnızlığı ve donmuş ruh hâliyle de ilişkilidir. Lirizm burada, bir toplumun savaşın etkisiyle nasıl derin bir bunalım ve donmuşluk yaşadığını betimler.

Dizedeki gözlerin donması ifadesi, aslında bir ironiyi de içerir. Çünkü gözler, görmenin, algılamanın ve hayatta olmanın simgesidir. Gözlerin donması, hem görmenin hem de

algılamanın kaybolması anlamına gelir. Bu durum, hayatta kalmanın ne kadar absürt bir deneyim haline geldiğini simgeler. Bu ironi, aynı zamanda bir halkın savaşa başa çıkmaya çalışırken nasıl içsel bir çöküş yaşadığını gösterir.

Zamanın Buzlaşması: Ozantürk, bu dizede zamanın donmasına da dikkat çeker. Gözlerin donması, zamanın akışının durması, geçmişin dondurulması anlamına gelir. Sarıkamış’taki felaket, bir zaman diliminin sona erdiğini ve o dönemde yaşananların bir tür donmuş tarih haline geldiğini simgeler. Bu anlam, sadece bir olayın durmasını değil, aynı zamanda zamanın ruhunun da soğumasını, donmasını ifade eder. Zamanın buzlaşması, bir dönemin sona erdiğini ve o dönemin geri getirilemez bir kayıp olduğunu simgeler.

Dizede bütünleşmiş bir anlam yapısı vardır. “Gözler dondu Sarıkamış’ta” ifadesi, sadece bir olayın açıklaması değil, aynı zamanda toplumsal bir yaraya işaret eder. Gözlerin donması, hem bireysel bir kayıp hem de toplumsal bir çöküşün birleşimidir. Burada kullanılan dil, sadece bir askeri felaketi değil, bir halkın yaşadığı büyük travmayı bütünsel bir şekilde aktarmaktadır.

“Önce gözler dondu Sarıkamış’ta” dizesi, hem edebi söz sanatı hem de anlam bilimi açısından önemli bir başarıdır. Şair, dilin zengin imgesini kullanarak, tarihsel bir olayın psikolojik ve toplumsal boyutlarını derinlemesine işler. Dize, yalnızca bir askeri kaybı anlatmakla kalmaz, aynı zamanda insanlık durumunu, toplumsal bir donmuşluğu ve bir halkın ruhsal çöküşünü sembolize eder. Bu anlam derinliği, şiiri yalnızca bir tarihsel anlatım değil, aynı zamanda evrensel bir acı ve insanlık dramı olarak da değerli kılar.

3. “Kar dolu dağlara o her bakışta”

Mekânın Alegorik bir ifade ile “Kar dolu dağlar” ifadesi, bir yandan coğrafi bir gerçekliği, bir yandan da insan ruhunun metaforik derinliklerini ifade eder. Kar ve dağlar, soğukluğu, yalnızlığı ve ulaşılması zor olan bir ideali “Türk Dünyasını” kurtarma idealini temsil eder. Ozantürk burada doğayı bir sembol olarak kullanmış, insanın iç dünyasındaki zorlukları ve engelleri bu dağlar

aracılığıyla betimlemiştir. kar dolu dağlar, sadece fiziksel bir engeli değil, aynı zamanda örtülen acıları, gizlenmiş duyguları ve susturulmuş hatıraları çağrıştırır. ağlar, edebiyatta genellikle büyüklük, zorluk ve ebediyetle ilişkilendirilir. Bu dizedeki dağlar, insanın hayatta karşılaştığı büyük zorlukları ve mücadeleleri sembolize eder. Ayrıca, bu zorlukların karla kaplanmış olması, onların görünür olmaktan çıkıp daha soyut bir tehdit haline geldiğini ima eder.

“**Bakış**”ın İkilemi: “O her bakışta” ifadesi, gözlem ve duygunun iç içe geçtiği bir durumu anlatır. Bakış, burada sadece fiziksel bir gözlem değil, aynı zamanda duygusal bir yüzleşmeyi ifade eder. Bu yüzleşme, insanın geçmişteki acılarla ya da karşılaşması gereken zorluklarla olan hesaplaşmasını temsil eder.

“**Her bakışta**” vurgusu, bir süreklilik ve tekrar hissi uyandırır. Bu tekrar, insanın zorluklara sürekli olarak maruz kalmasını, her seferinde yeniden mücadele etmek zorunda kalmasını ima eder. Aynı zamanda, bu ifade bir kadercilik duygusunu da çağrıştırır.

Dağların yalnızlığı ve karın sessizliği, insan ruhunun yalnızlığını ve sessizliğini temsil eder. Bu yalnızlık, hem bir huzur hem de bir izolasyon hissi uyandırır. Ozantürk’ün bu dizesi, sade bir dil kullanmasına rağmen yoğun bir duygusal derinlik barındırır. “Kar dolu dağlara” ifadesiyle doğrudan imgeler yaratırken, “o her bakışta” ile bu imgelerin kişisel bir deneyime bağlandığını görüyoruz. Bakış, sadece mekâna değil, zamana da yönelir. Kar dolu dağlara her bakış, bir anı, bir geçmişi ya da geleceği düşünmeyi içerir. Bu bağlamda, bakış hem fiziksel hem de metafiziksel bir hareketi temsil eder.

“O her bakışta” ifadesi, basit bir gözlemden daha fazlasını ifade eder. Bu, derin bir düşünce, bir değerlendirme ve belki de bir yargılama anlamına gelir.

İstiare (Açık ve Kapalı Metafor)

“Kar dolu dağlar,” hem fiziksel bir doğa unsuru hem de soyut anlam katmanları taşıyan bir metafor olarak kullanılabilir. Burada dağlar, insanın önündeki zorlukları veya hayatta karşılaştığı engelleri temsil ederken, kar ise bu engellerin daha

da zorlaşmasını ifade eden bir örtü olarak işlev görür.

Mübalağa (Abartma Sanatı)

Dizedeki “kar dolu” ifadesi, abartılı bir tasvir olarak yorumlanabilir. Bu abartma, dağların yalnızca karlı olduğunu değil, bu karın adeta tüm doğayı kaplayacak yoğunlukta olduğunu ima eder. Bu da okuyucunun zihninde güçlü bir görsel etki yaratır.

Tezat (Karşıtlık)

Karın beyazlığı ve saflığı, dağların heybeti ve zorluğuyla bir tezat oluşturur. Bu karşıtlık, hem estetik hem de anlam derinliği sağlar.

Aliterasyon ve Ahenk

“Kar” ve “bakışta” kelimelerindeki ses uyumu, dizeye fonetik bir ahenk katar. Bu da okuyucunun dizeyi okurken ritmik bir his duymasını sağlar.

Telmih (Gönderme)

“**Kar dolu dağlar,**” okuyucunun zihninde Sarıkamış gibi tarihsel bir olayı veya zorlu bir mücadeleyi çağrıştırabilir. Bu, dizedeki sözlerin dolaylı olarak bir geçmişe gönderme yaptığını düşündürür.

“**Kar**” Kelimesinin Bağlamsal Anlamı
“Kar,” bağlamına göre çok yönlü anlamlar kazanır:

“**Doğa**” Fiziksel bir gerçeklik olarak kar, doğanın bir unsuru ve kışın simgesidir. Saflık ve Sessizlik: Beyazlığı ile saflığı, doğanın dinginliğini temsil eder. Engel: Yığın halinde birikmesi, ilerlemeyi zorlaştıran bir unsur olarak algılanabilir.

“Dağlar” Kelimesinin Kavramsal Anlamı

Güç ve İhtişam: Dağlar, genellikle doğanın güçlü ve ulaşılması zor unsurları olarak yorumlanır

Mücadele ve Engeller: Dağlar, zorlu yolculukları ve aşılması gereken engelleri temsil eder.

Yalnızlık ve İzolasyon: Dağların ıssızlığı, insanın yalnızlığına atıfta bulunabilir.

“**Her bakış**” ifadesi, süreklilik ve duygusal bir yoğunluk ima eder:

Süreklilik: Her bir bakış, tekrar eden bir eylemi vurgular ve bireyin bu dağlarla sürekli bir yüzleşme içinde olduğunu gösterir.

Duygusal Yüzleşme: Bakış, sadece fiziksel

bir gözlem değil, aynı zamanda duygusal bir hesaplaşma anlamına gelir.

“O” Zamiri

Bu zamir, okuyucuda bir özdeşlik yaratır. “O,” dizeye evrensellik kazandırarak her bireyin kendisini bu kişi yerine koymasını sağlar. Aynı zamanda bu zamir, gizemli bir atmosfer yaratarak dizeyi daha etkileyici kılar.

“Kar dolu dağlar,” bireyin iç dünyasındaki sorunları ve korkuları temsil ederken, “her bakış” bu sorunlarla tekrar tekrar yüzleşmeyi ifade eder.

Doğa ve Zorluk: Kar ve dağların fiziksel zorluğu.

Duygusal Yük: Bu zorlukların bireyin ruhunda yarattığı etkiler.

Zamansal Süreklilik: Bakışın her seferinde tekrar etmesi, zamanın geçişine vurgu yapar.

Bu dizede kelimeler, sadece sözlük anlamlarıyla değil, şiirsel bağlam içinde kazandıkları anlamlarla önem kazanır. “Kar dolu dağlar,” hem bireysel bir yolculuğu hem de kolektif bir mücadeleyi ifade eder. Dizedeki üslup, hem basit hem de katmanlıdır. Bu sade üslup, okuyucunun farklı anlam düzeylerini keşfetmesine olanak tanır. Dizedeki açık uçlu ifadeler, okuyucunun kendi duygularını ve deneyimlerini bu kelimelerle ilişkilendirmesine olanak tanır. “Her bakış,” her okuyucu için farklı bir anlama bürünebilir.

Dizede kullanılan kelime ve kelime öbekleri, okuyucunun hem mantığını hem de duygularını harekete geçirir. Bu da dizeyi sadece estetik bir ifade değil, aynı zamanda düşünsel bir yolculuk haline getirir.

4. Yardan umudunu kesti, ağladı...”

Dize, bir kaybın ya da çaresizliğin ifadesi olarak öne çıkmaktadır. “Yardan umudunu kesmek,” bir sevginin ya da bağlılığın sona erdiğini, “ağlamak” ise bu kaybın doğurduğu derin duygusal sarsıntıyı ifade eder. Tematik olarak aşk, ayrılık ve melankoli öğelerine dayanır.

“Yar” kelimesi, hem somut bir kişi (sevgili) hem de soyut bir varlık (Turan) olarak okunabilir. Bu çokanlamlılık, dizeyi okuyucunun kişisel deneyimlerine göre farklı şekillerde yorumlamasına olanak tanır. “Yar” kelimesi, sevgiliyi temsil

etmekle birlikte daha geniş bir anlamda idealize edilen bir varlık ya da değer olabilir. Bu bağlamda, dize bir istiare örneği sunar. Yar, hem bir insan hem de soyut bir ideali çağrıştıracaktır.

Dizedeki “yar,” fiziksel bir varlık değil, soyut bir kavram olarak ele alınır. “Umudunu kesmek,” doğrudan bir teşbih değil, mecaz anlamında kullanılmıştır. Burada bir bağlılığın sona ermesinden bahsedilir, ancak bu bağlanma fiziki değil, ruhsal bir bağdır.

“Ağlamak,” burada fiziksel bir eylemden ziyade duygusal bir boşalmanın metaforudur. Dize, okuyucunun zihninde hem görsel hem de duygusal imgeler yaratır.

Dizede hakim olan melankoli, okuyucuyu derinden etkileyen bir duygu tonunu oluşturur. Yazarın bu melankoliyi nasıl işlediği, üslup analizinin önemli bir noktasıdır.

“Yardan umudunu kesmek,” bireysel bir deneyimden ziyade evrensel bir duygu durumuna işaret eder. Bu ifade, pek çok okuyucunun kendi yaşamında karşılaşabileceği bir duygusal deneyimi simgeler. “Yar” kelimesi, sevgi, bağlılık ve idealize edilmiş bir varlık gibi birçok farklı anlama gelebilir. “Umudu kesmek,” nihai bir vazgeçiş ve hayal kırıklığını anlatır. Dizedeki kelimelerin ses yapısı, hüznü bir melodi gibi algılanır. “Yardan” ve “umudunu” kelimelerinin uzun ünlülerle akışı, okuyucunun zihninde yavaş bir ritim yaratır.

Ozantürk, bu dizede öznel bir bakış açısını yansıtır. Şair, bireysel duygularını evrensel bir dile çevirerek okuyucuyla empati kurar. Bu dizede anlatıcı, umutsuzluk ve hüznün duygularıyla doludur. Bu, okuyucuyu şairin duygusal dünyasına çeken bir özellik taşıyor.

Umudun kesilmesi ve ardından ağlama, insan doğasının ironik bir yanını yansıtır. İnsan, umudunu kaybetse bile duygularını ifade etmekten vazgeçmez.

Dize, iki temel duygusal katmandan oluşur: umudun kesilmesi ve ağlama eylemi. “Yardan umudunu kesti” ifadesi, sevgiliden (yar) bir karşılık bekleme ihtimalinin artık sona erdiğini ima eder. Umutsuzluk ve hayal kırıklığı, bu sözlerin alt metnini oluşturur. “Ağladı” ise bu umutsuzluğun

somut bir tezahürüdür. Yar,” genellikle somut bir sevgiliyi ifade etse de burada soyut bir kavram olarak kaderi, mutluluğu ya da hayatın anlamını temsil edebilir. Bu kullanım, istiare (eğretileme) sanatının bir örneğidir ve okuyucunun düzeyi çok yönlü yorumlamasına olanak tanır.

Umudun kesilmesi ile ağlama arasında bir tezat vardır. Umudun kesilmesi, bir eylemsizlik hali gibi görünse de, bu durumu takip eden “ağladı” eylemi, içsel bir dinamizm taşır. Bu, zıt duyguların bir arada ifade edilmesidir. Dizede, hem teslimiyet hem de isyan duygusu vardır. “Yardan umudunu kesti” ifadesi kaderin kabullenilmesini ima ederken, “ağladı” eylemi bu kabullenmenin ardından gelen duygusal patlamayı yansıtır.

Aliterasyon ve Ritmik Yapı: Dize, dilsel açıdan oldukça sade bir yapıdadır. Ancak bu sadelik, derin bir anlam dünyasını ifade etmek için bilinçli bir tercihtir. Sade üslup, okuyucunun doğrudan duygulara yönelmesini sağlar. Dizedeki kelimelerin ses uyumu, özellikle “Yar” ve “ağladı” kelimeleri arasındaki ritmik bağ, ahenkli bir okuma deneyimi sunar. Bu da dizenin müzikalitesini artırır.

İçsel Monolog ve Özdeşleşme: Dizedeki anlatım, bir içsel monolog olarak düşünülebilir. Bu, okuyucunun anlatıcıyla özdeşleşmesini sağlar ve metni daha etkileyici kılar. Dize, bir duygusal zirveyi ifade eder. “Umudunu kesmek” ile başlayan duygu yoğunluğu, “ağladı” eylemiyle doruğa ulaşır. Bu, okuyucunun duygu akışını yönlendiren bir yapı sunar. “Yardan umudunu kesti, ağladı...” dizesi, gerek anlam katmanları gerekse üslupsal zenginlik açısından oldukça derin bir yapı sunar. Dizedeki her kelime ve eylem, okuyucunun hem bireysel hem de toplumsal düzeyde bir bağ kurmasını sağlar. Bu, edebiyatın evrensel gücünü somutlaştıran bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Sonuç:

Bu dörtlük, hem bireysel duygulara hem de tarihsel travmalara ayna tutan çok katmanlı bir edebi metindir. Şair, seçtiği imgeler ve sembollerle okuyucuyu derin bir melankoli ve acının içine çeker. Her dize, insana özgü zayıflıkları ve dayanıklılığı bir arada sunar. “Buz kesen kış” ve

“kar dolu dağlar,” doğanın acımasız gücünü ve insanın bu güç karşısındaki kırılganlığını simgeler. Doğa, burada sadece fiziksel bir engel değil, aynı zamanda insanın içsel mücadelelerini yansıtan bir metafor olarak işlev görür. Önce gözler dondu Sarıkamış’ta” dizesi, tarihi bir trajediyi kişisel bir perspektifle işler. Sarıkamış, bir milletin kolektif hafızasındaki acıyı temsil ederken, şair bu acıyı bireyin duygusal dünyasına indirgemıştır. “Yardan umudunu kesti, ağladı” ifadesi, insanın hayat karşısındaki çaresizliğini ve kayıplarının büyüklüğünü güçlü bir şekilde dile getirir. Burada “yar” sadece sevgiliyi değil, aynı zamanda hayata dair umutları ve idealleri de simgeler. Şiir, bireysel bir hikayeyi tarihsel bir bağlama oturtarak okuyucuyu geçmişle duygusal bir bağ kurmaya teşvik eder. Bu, tarihsel olayların insanın iç dünyasındaki etkilerini sorgulayan bir perspektif sunar. Dörtlüğün her bir dizesi, çok katmanlı anlamlar barındırır. “Kardan adam” ifadesi, insanın geçiciliğini ve doğa karşısındaki çaresizliğini vurgularken, “kar dolu dağlar” umutsuzluk ve yalnızlıkla ilişkilendirilir.

Şairin üslubu, yalın ama etkileyicidir. Az sayıda kelimeyle yoğun bir duygu aktarımı sağlar. Bu, şiirin okuma deneyimini sadece estetik bir zevk değil, aynı zamanda duygusal bir yüzleşme haline getirir.

Şiir, okuyucuyu hem bireysel hem de toplumsal acılarla yüzleştirir. Şairin duygusal derinliği ve ustalığı, okuyucunun dörtlüğe yalnızca bir metin olarak değil, kendi duygusal dünyasının bir yansıması olarak yaklaşmasını sağlar.

Bu dörtlük, hem bireysel hem de toplumsal bir trajediyi benzersiz bir edebi üslupla işler. İnsanlık, tarih, doğa ve kader arasındaki ilişkiyi sorgularken, okuyucunun duygusal ve entelektüel bir yolculuğa çıkmasını sağlar. Şiir, unutulmaz bir izlenim bırakır ve edebiyatın insan deneyimlerini anlamadaki gücünü bir kez daha kanıtlar.

Bu dörtlük, bir yandan bireysel ve toplumsal acıları dile getirirken, diğer yandan insanın doğa ve kaderle olan mücadelesini simgeler. Şairin duygusal derinliği ve ustalıklı anlatımı, hem bireysel hem de kolektif bir hafızayı canlandırır.

İçsel Yolculuk ve Evrensellik: Dörtlüğün

tamamında, insanın hem kendi iç dünyasında hem de dış koşullar karşısındaki kırılganlığı gözler önüne serilir. Bu, bireyin yalnızca kendisiyle değil, aynı zamanda çevresi ve tarihiyle kurduğu ilişkileri yansıtır.

Doğa ve İnsan İlişkisi: “Buz kesen kış” ve “kar dolu dağlar” gibi imgeler, hem doğanın haşmetini hem de insanın onun karşısındaki acizliğini ifade eder. Sarıkamış gibi tarihi bir trajediyi temel alan bu anlatım, bireysel acılarla kolektif bir felaketi birleştirir.

Melankoli ve Umutsuzluk: Her dizede hissedilen derin melankoli, insana özgü zayıflıkların ve umut kırıklıklarının sanat yoluyla evrenselleştirildiği bir alan yaratır. Özellikle “Yardan umudunu kesti, ağladı” ifadesi, içsel bir hesaplaşmanın doruk noktasıdır.

Sembolizm ve Evrensel Değerler: Şiir boyunca kullanılan “kardan adam,” “buz,” “kar dolu dağlar” ve “yar” gibi semboller, çok katmanlı bir anlam dünyası yaratır. Bu unsurlar, bireysel bir hikayeyi toplumsal bir hikayeye dönüştürür.

Tarihi ve Kültürel Derinlik: Sarıkamış, Türk

tarihinde derin bir yara olarak bilinir ve şair, bu trajediyi bireysel bir bakış açısıyla yeniden işler. Bu, dörtlüğü yalnızca edebi bir eser değil, aynı zamanda bir tarihsel hafıza örneği haline getirir.

Duygusal ve Anlamsal Zenginlik: Şair, az sayıda kelimeyle yoğun bir duygu aktarımı sağlar. Her bir dize, okuyucunun zihninde ve kalbinde farklı bir duygusal yankı uyandırır

Şairin Üslubu: Ozantürk’ün yalın ama etkili üslubu, dörtlüğe hem modern bir dokunuş hem de geleneksel bir derinlik katar. Bu, eserin edebi değerini artıran önemli bir unsurdur.

Okuyucuyla Kurulan Bağ: Şair, okuyucuyu hem bireysel acılarla hem de kolektif bir hafızayla yüzleşmeye davet eder. Bu, şiiri yalnızca bir okuma deneyimi olmaktan çıkarır ve bir duygusal paylaşım alanına dönüştürür.

Dörtlük, bireysel ve toplumsal kayıpların birbiriyle örtüştüğü, insanın kendi duygusal gerçekliğiyle tarihsel gerçeklik arasında bir köprü kurduğu etkileyici bir metindir. Şairin duygu yüklü ifadeleri, okuyucuda derin bir iz bırakır ve edebi bir zirve oluşturur.

İnsanoğlu geçmişten günümüze kadar kendini doğru ve etkili bir şekilde ifade etme ihtiyacı duymuştur.

Kendini ifade edebilme anlaşılmanın koşuludur.

Duygular ve düşünceler sözlü ve yazılı olarak ifade edilir. En yaygın ifade şekli ise sözlü ifadedir.

Düşüncenin bireysellikten çıkıp toplumsal bir hâl alması söze dökülmesiyle mümkündür.

Söze dökülen düşünce dinlenip anlaşıldığında bir anlam kazanır.

Kişi duygu ve düşüncelerini karşısındakine konuşarak ifade eder. Anlatımın gerçekleşmesi için konuşanın ifade ettiklerinin muhatabınca dinlenip anlaşılması gereklidir.

İnsan kendini ifade edebilmek için sürekli konuşur. Birikimini başkalarına aktarmak ister. Bunu güzel ve etkili yapabildiği oranda başarılıdır. Onun anlaşılması dinlenilmesine bağlıdır.

Ne kadar güzel konuşursan konuş dinleyen yoksa çaban boş bir uğraştır.

Çevrenizde mütemadiyen konuşan, dinlemeyen, söz kesen, pot kıran, boşboğaz insanlara rastlamışsınızdır. Son zamanlarda bu gibi kişilerin sayısı o kadar arttı ki gel tahammül et de dinle!

Anlamak için dinlemek zorundayız. Bazılarına basit gelebilir dinleme ama o kadar güç ki...

Her akşam televizyondaki açık oturumlarda bir konu dahilinde konuşan üç-beş kişiye rastlıyorsunuz.

Birbirini dinlemeye tahammülü olmayan isimlerinin önünde bir sürü etiket olan, topluma örnek olacak insanlar...

Birbirini dinlemiyorlar, birbirinin konuşmasına tahammül etmiyorlar, söz kesiyor, muhatabını konuşturmuyorlar.

İçimizden bazıları da “Karşısındakine tek söz ettirmedim!” diye onların yaptıkları bu olumsuz hareketi onaylıyor.

Dinlemek de konuşmak kadar emek istiyor. Nasıl ki baktığımız her şeyi görmüş sayılmıyorsak

duyduğumuz her şeyi de dinlemiş olmuyoruz. Herkesin konuştuğu, kimsenin dinlemediği ortamlarda dert anlatmak boşa kürek çekmeye benziyor. Dinleyen yerine konuşan olmayı tercih ediyoruz. Mevlana'nın “Ne kadar bilinsen bil; söylediklerin, karşındakinin anladığı kadardır.” sözüne kulak vermekte yarar var.

İnsanları dinlemezseniz onları anlayamazsınız. Dinlememe; yanlış anlaşılmalara, insan ilişkilerinde sorunlara sebep oluyor. İletişimin gerçekleşmesinde dinlemek anahtar görevi görüyor. Konuşmacı kimi zaman ifadelerinin önemini vurgulamak amacıyla muhataplarına uyarıda bulunuyor.

Bilgi Kağan 8. yüzyılda dikilen Orhun Yazıtları'nda “Tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağanı, bu zamanda oturdum. Sözüümü tamamıyla işit.” derken dinlemenin önemini vurguluyor.

Dinlemek susmak değildir. Sanılanın aksine çok az insanın sahip olduğu bir yetenektir. Öğrenmenin olmazsa olmazıdır. Sükûnetle sessizce dinlemek konuşmak kadar keyiflidir aslında.

Biz dinlemeyi bilmesek de hayat zamanla öğretiyor ama biraz geç oluyor.

Özet

Osmanlı İmparatorluğu, 20. yüzyılın başlarında siyasi, ekonomik ve askeri açıdan büyük bir çöküş sürecine girmiş, iç isyanlar, milliyetçilik hareketleri ve dış baskılar nedeniyle zayıflamıştı. Sanayi Devrimi'ne ayak uyduramayan Osmanlı, büyük güçlerin çıkar çatışmalarının merkezine yerleşmiş ve mali bağımlılığı artarak yarı sömürge haline gelmişti. Almanya ile yaptığı ittifak sonucunda Birinci Dünya Savaşı'na giren Osmanlı, savaşın sonunda topraklarını büyük ölçüde kaybederek dağılma sürecine girmiştir. 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa'da kapitalizmin emperyalizme dönüşmesiyle birlikte ekonomik ve siyasi bağımlılığa sürüklendi. Kırım Savaşı'ndan itibaren İngiliz ve Fransız sermayesinin Osmanlı ekonomisine nüfuzu arttı, dış borçlar ve imtiyazlar ülkeyi yabancı tekellerin etkisine soktu. Köylüler ağır vergiler ve toprak sahiplerinin baskısı altında ezilirken, sanayileşme sınırlı kaldı ve Osmanlı burjuvazisi gelişemedi. Gayrimüslim girişimcilerin kontrolündeki ticaret sermayesi, ulusal sanayinin büyümesini engelledi. Jöntürkler modernleşme ve bağımsızlık idealleriyle reformlar yapsa da, halkın beklentilerini karşılayamadı ve Osmanlı üzerindeki emperyalist baskılar devam etti. 20. yüzyıl başında Bulgaristan, Arnavutluk ve Yemen gibi bölgelerdeki ayrılıkçı hareketler imparatorluğun çöküş sürecini hızlandırdı. iflas olarak görüldü.

Anahtar kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, 20. yüzyıl, çöküş, iç isyanlar, milliyetçilik hareketleri, dış baskılar, sanayi devrimi

THE OTTOMAN EMPIRE ON THE EVE OF WORLD WAR I"

Abstract

At the beginning of the 20th century, the Ottoman Empire entered a period of significant political, economic, and military decline, weakened by internal uprisings, nationalist movements, and external pressures. Unable to keep up with the Industrial Revolution, the empire became the center of great power rivalries and fell into financial dependence, effectively turning into a semi-colony. Its alliance with Germany led the Ottoman Empire into World War I, and by the end of the war, it had lost most of its territories, entering the final phase of its dissolution. In the 19th century, as capitalism in Europe transitioned into imperialism, the Ottoman Empire became increasingly dependent on foreign economic and political forces. Since the Crimean War, British and French capital had deeply penetrated the Ottoman economy, and foreign debts and concessions placed the empire under the control of international monopolies. While heavy taxation and the pressure of large landowners oppressed the peasantry, industrialization remained limited, preventing the development of an Ottoman bourgeoisie. Trade capital was dominated by non-Muslim entrepreneurs, which hindered the growth of a national industry. The Young Turks pursued modernization and independence through reforms, but they failed to meet the expectations of the people, and imperialist pressures on the Ottoman Empire persisted. At the beginning of the 20th century, separatist movements in regions like Bulgaria, Albania, and Yemen further accelerated the empire's collapse.

Keywords: The Ottoman Empire, 20th century, collapse, internal uprisings, nationalist movements, external pressures, industrial revolution.

DAS OSMANISCHE REICH AM VORABEND DES ERSTEN WELTKRIEGS

Zusammenfassung.

Zu Beginn des 20. Jahrhunderts trat das Osmanische Reich in eine Phase eines erheblichen politischen, wirtschaftlichen und militärischen Niedergangs ein, geschwächt durch innere Aufstände, nationalistische Bewegungen und äußeren Druck. Da es mit der Industriellen Revolution nicht Schritt halten konnte, wurde das Reich zum Zentrum der Machtkämpfe großer Staaten und geriet in finanzielle Abhängigkeit, wodurch es faktisch zu einer Halbkolonie wurde. Sein Bündnis mit Deutschland führte das Osmanische Reich in den Ersten Weltkrieg, und am Ende des Krieges hatte es den Großteil seiner Territorien verloren und trat in die letzte Phase seines Zerfalls ein.

Im 19. Jahrhundert wurde das Osmanische Reich zunehmend von ausländischen wirtschaftlichen und politischen Kräften abhängig, als sich der Kapitalismus in Europa in den Imperialismus verwandelte. Seit dem Krimkrieg drang britisches und französisches Kapital tief in die osmanische Wirtschaft ein, und Auslandsschulden sowie Konzessionen brachten das Reich unter die Kontrolle internationaler Monopole. Während hohe Steuern und der Druck der Großgrundbesitzer die Bauernschaft unterdrückten, blieb die Industrialisierung begrenzt, sodass sich keine osmanische Bourgeoisie entwickeln konnte. Das Handelskapital wurde von nichtmuslimischen Unternehmern dominiert, was das Wachstum einer nationalen Industrie behinderte. Die Jungtürken verfolgten durch Reformen das Ziel der Modernisierung und Unabhängigkeit, konnten jedoch die Erwartungen der Bevölkerung nicht erfüllen, und der imperialistische Druck auf das Osmanische Reich hielt an. Zu Beginn des 20. Jahrhunderts beschleunigten separatistische Bewegungen in Regionen wie Bulgarien, Albanien und dem Jemen den Zerfall des Reiches weiter.

Schlüsselwörter: Das Osmanische Reich, 20. Jahrhundert, Zusammenbruch, innere Aufstände, nationalistische Bewegungen, äußere Druck, industrielle Revolution.

Giriş

Bir zamanlar üç kıtaya yayılan görkemli bir güç olan Osmanlı İmparatorluğu, 20. yüzyılın başlarında eski ihtişamını yitirmiş ve tarih sahnesindeki ağırlığını kaybetmiş bir devlet haline gelmişti. Uzun yıllar süren iç isyanlar, ekonomik buhranlar ve merkezi otoritenin zayıflaması, imparatorluğu bir çözülme sürecine sokmuştu. Sanayi Devrimi'nin getirdiği hızlı dönüşümlere ayak uyduramayan Osmanlı, hem askeri hem de ekonomik alanda büyük güçlerin

gerisinde kalmıştı. Yine de geniş toprakları ve jeopolitik konumuyla dünya sahnesinde önemini korumaya çalışıyor, ancak bu durum aynı zamanda büyük bir yük haline geliyordu.

Savaş öncesi dönemde Osmanlı İmparatorluğu, hayatta kalabilmek adına pek çok reform ve ittifak arayışına girişmişti. Tanzimat ve Islahat Fermanları ile başlayan modernleşme çabaları, Meşrutiyet'in ilanı ile siyasi bir boyut kazanmış olsa da, imparatorluğun karşılaştığı yapısal sorunları çözmekte yetersiz kalıyordu. Balkanlar'da

ve Kuzey Afrika'da yaşanan toprak kayıpları, Osmanlı'nın gücünü daha da zayıflatırken, içeride artan milliyetçi hareketler merkezi otoriteyi tehdit eder hale gelmişti. Bu durum, Osmanlı'yı giderek bir savunma pozisyonuna itmiş ve büyük güçler arasındaki dengeleri gözetmek zorunda bırakmıştı.

Birinci Dünya Savaşı'nın eşiğinde Osmanlı İmparatorluğu, yalnızca iç sorunlarla değil, dış baskılarla da karşı karşıyaydı. İmparatorluk, Boğazlar gibi stratejik bölgelerin kontrolü sayesinde büyük devletlerin dikkatini çekiyor, ancak bu stratejik avantaj, Osmanlı'yı bir hedef haline getiriyordu. Savaş öncesi dönemde büyük güçlerin çıkar çatışmalarının merkezine yerleşen Osmanlı, kendi varlığını sürdürebilmek adına diplomatik manevralar yapmaya çalışsa da, bu çabalar imparatorluğun dağılmasını engellemek için yeterli olmadı. Tüm bu sorunlar, Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşı'na sürüklenişini hızlandıran

en önemli faktörler arasındaydı.

Birinci Dünya savaşı eşiğinde Hasta Adam Osmanlı'ya Büyük Güçlerin Bakışı

Birinci Dünya Savaşı (1914-1918), 20. yüzyılın ilk büyük küresel çatışmasıdır. Savaş, dünya tarihindeki güç dengelerini kökten değiştirmiş ve milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Sanayileşen devletlerin ekonomik rekabeti, milliyetçilik akımları, emperyalist hırslar ve büyük güçler arasındaki bloklaşma, savaşı kaçınılmaz hale getirmiştir. Arşidük Franz Ferdinand'ın bir Sırp milliyetçisi tarafından öldürülmesiyle başlayan bu savaş, İttifak Devletleri (İngiltere, Fransa, Rusya) ile İttifak Devletleri (Almanya, Avusturya-Macaristan, Osmanlı) arasındaki kanlı cephelerde yıllarca süren mücadelelere sahne olmuştur. Çanakkale'den Verdun'a, Doğu Cephesi'nden denizaltı savaşlarına kadar geniş bir alanda süren bu çatışmalar, milyonlarca insanın hayatına mal olmuş, Osmanlı ve Avusturya-Macaristan gibi imparatorlukların çöküşüne yol açmıştır. 1919 Versay Antlaşması ile sona eren savaş, Avrupa sınırlarını yeniden şekillendirirken, yeni devletlerin doğuşuna ve toplumsal travmalarla dolu bir dönemin başlamasına neden olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu, 14. yüzyılda kurulan ve üç kıtaya yayılan geniş topraklarıyla yaklaşık 600 yıl boyunca dünya siyasetinde önemli bir güç olarak varlığını sürdürmüş, İslam dünyasının lideri ve "Hilafet" makamının taşıyıcısı olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu, bir zamanlar Atlas Okyanusu'ndan Kırım'a, Viyana kapılarından Hint Okyanusu'na kadar uzanan bir alana hakimken, 20. yüzyılın başlarında artık önceki ihtişamının yalnızca bir gölgesi olacak bir kara parçasında varlığını sürdürüyordu ve içsel çöküş süreci durdurulamaz bir şekilde ilerliyordu. Siyasi, ekonomik ve askeri alanda büyük zayıflıklarla karşı karşıya kalmıştı. "Avrupa'nın hasta adamı" olarak adlandırılan Osmanlı, Balkan Savaşları'nda aldığı ağır yenilgilerle Avrupa'daki topraklarının büyük bir kısmını kaybetmiş, aynı zamanda Arap coğrafyasındaki otoritesini de sarsmıştı. İçeride artan milliyetçi hareketler ve dış baskılar, Osmanlı'nın gücünü daha da zayıflatırken, devlet,

Birinci Dünya Savaşı öncesinde kendisini hayatta tutabilmek adına Almanya gibi büyük güçlerle ittifak arayışına girmiştir. Savaş öncesindeki bu güç dengeleri, imparatorluğun savaşa girmesiyle sonuçlanmış ve Osmanlı'yı varlık mücadelesi içine itmiştir.

Büyük güçler, Osmanlı merkezî devletinin çöküş sürecini hızlandırmak ve geniş toprakları adeta ele geçirmek için içindeki çürümeyi ve zayıflamayı fark etmiş ve bu süreci kendi çıkarları doğrultusunda hızlandırmak için çeşitli stratejiler geliştirmişlerdir. “Boğaz’daki hasta adamın” başucunda ölümünü bekleyen fırsatçı mirasçılar gibi toplanmışlardı. (Kampen, 1969. S. 57). Osmanlı’nın son yıllarındaki dağılma süreci, uluslararası arenada önemli bir fırsat olarak görülmüş, özellikle Avusturya-Macaristan, Rusya, İngiltere ve Fransa gibi büyük devletler, Osmanlı topraklarında kendi nüfuzlarını artırmak adına birbirleriyle rekabet etmiştir. Bu dönemde, Osmanlı İmparatorluğu’nun içsel problemleri ve zayıflığı, dışarıdan gelen baskılarla birleşerek imparatorluğun çöküşünü hızlandırmış, “Boğaz’daki hasta adam” tabiriyle tanımlanan Osmanlı’nın ölümünü bekleyen bu güçler, imparatorluğun geniş topraklarını birer birer ele geçirme amacı gütmüşlerdir. Osmanlı’nın stratejik toprakları, yalnızca bölgesel değil küresel anlamda da büyük bir jeopolitik öneme sahip olduğundan, bu topraklar üzerindeki kontrol, savaş öncesi ve sonrasında şekillenen yenedünya düzeninde belirleyici bir rol oynamıştır.

Birinci Dünya Savaşı Eşiğinde Osmanlı’nın Siyasi ve Ekonomik Durumu

Osmanlı İmparatorluğu’nun siyasi ve ekonomik çöküşünü etkileyen faktörler, dış ve iç unsurlar olarak ayrılabilir. Bu çalışma, başlangıçta Osmanlı toplumundaki iç faktörlerin toplumsal gelişmedeki durgunluktan sorumlu olduğunu, ancak ilerleyen dönemde dış faktörlerin, yani yabancı güçlerin artan etkisinin baskın hale geldiğini savunmaktadır. 19. yüzyılın son üçte birlik diliminde Osmanlı İmparatorluğu mali egemenliğini Avrupa devletlerine kaybettiğinde, bu ülkelerde kapitalizm emperyalizm aşamasına

girmişti. Emperyalizmin, dünyayı sermaye çıkarlarına göre tamamen paylaşma ve yeniden paylaşma arzusu Osmanlı İmparatorluğu’nu da etkilemişti. Siyasi ve mali açıdan zayıflamış olan imparatorluk, Osmanlı topraklarını paylaşma peşinde olan büyük güçlerin faaliyetlerine karşı koyamaz hale geldi ve bu güçler kendileri için en iyi pozisyonları sağlamaya çalıştılar.

Bu bağlamda, yabancı sermaye, Osmanlı borçlarını (Dette Publique Ottomane) kontrol eden bir mekanizma aracılığıyla, Osmanlı İmparatorluğu’na karşı çıkarlarını savunacak bir araç oluşturmuş ve imparatorluğu Avrupa devletlerinin yarı sömürgesine dönüştürmeyi hızlandıran bir araç haline getirmişti. Bu sistem, Avrupa’nın mal ve sermaye ihracatı ihtiyaçlarına hizmet edecek şekilde işliyordu. Devlet Borçları İdaresi’nde İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Osmanlı İmparatorluğu ve Osmanlı Bankası’ndan birer temsilci bulunuyordu.”

Osmanlı İmparatorluğu’nun zayıflamasının nedenleri, yabancı sermayeye olan mali ve ekonomik bağımlılığında ve milliyetçilik akımının etkisiyle bağımsızlık isteyen halkların (Türklerin de büyük güçlere bağımlılığa karşı direnişi dahil olmak üzere) iç ulusal kurtuluş hareketinde yatmaktadır. Tüm bu koşullar, Osmanlı İmparatorluğu’nun dış ve iç politikasını ciddi şekilde kötüleştirdi.

Avrupa’nın büyük güçleri, özellikle İngiltere, Fransa, Rusya ve Almanya, Osmanlı İmparatorluğu’nun geri kalmışlığından ve zor durumundan yararlandılar. Almanya’nın Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki ekonomik ve siyasi etkisi giderek arttı. Böylece, Almanya’nın Osmanlı İmparatorluğu’ndaki ‘çıkart alanı’ büyüdü ve bu durum, Osmanlı İmparatorluğu’na yönelik siyasi bir ‘koruma’ gerekçesi oluşturdu.

2 Ağustos 1914’te Osmanlı İmparatorluğu ve Almanya, Türklerin yardımına değil, daha çok Alman emperyalizminin genişleme hedefine hizmet eden gizli bir ittifak anlaşması imzaladılar. Bu durum, Osmanlı İmparatorluğu’nun 29 Ekim 1914’te Birinci Dünya Savaşı’na girmesine neden oldu.

Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Osmanlı

İmparatorluğu

Osmanlı İmparatorluğu o zamanlar son demlerini yaşıyordu; “Boğaz’daki hasta adam” olarak bahsetmek yerinde bir ifadeydi. Ülkenin her açıdan yenilenmeye ihtiyacı vardı. “Büyük verimliliğine rağmen, toprak yalnızca seyrek şekilde işlenmiştir... Türk şehirleri, hayal edilebilecek en kültürsüz ve en sıkıcı yaşam yerleridir. Kısacası, ülke her açıdan birkaç yüzyıl geride kalmıştır (Pomiankowski, 1927: 29).

Ülkenin geri kalmışlığı, Osmanlı İmparatorluğu’nun askeri merkezli sistemine dayanıyordu. Busistem, kendi yapısal özelliklerinden dolayı, üretici güçlerin geniş kapsamlı bir şekilde gelişimi için gereken temeli sağlayamıyordu. Bu durum, ilerici toplumsal gelişim süreçlerini başlatabilecek bir zemin oluşturulmasını engelledi. Bunun temel nedeni, kapitalist üretim tarzının bir sonucu olmayan, ancak onun başlangıcını oluşturan özgün birikim döneminin (Marks, 1979: 741) 19. yüzyılın ortalarında Osmanlı İmparatorluğu’nda başlatılamamış olmasıydı. Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşü ve yerini başka bir yapıya bırakması, öncelikli olarak kapitalizmin daha gelişmiş sosyo-ekonomik yapısının ortaya çıkmasından kaynaklanmamış, daha çok merkezi olarak örgütlenmiş toplumsal yapının “özel Osmanlı damgası” (Ernst, 1991: 156) ile bağlantılı olmuştur. Bu yapı, üretici güçlerin durgunluğu ile eş zamanlı olarak, imparatorluğun Türk ve Türk olmayan bölgelerinin bir araya toplanmasına ve ulusal bir birlik oluşturulmasına dayanıyordu.

Osmanlı İmparatorluğu’nda üretim biçimindeki bu durgunluk, ilk kez 19. yüzyılda kırılmış ve yer yer “kapitalizm öncesi” bir sermaye biçimi (ticaret sermayesi) ortaya çıkmıştır. Ancak bu sermaye, merkezi devlet çerçevesinde modern sanayi sermayesinin öncüsü haline gelmemiş, 20. yüzyılın başlarında yalnızca sınırlı bir ölçüde üretken alana nüfuz edebilmiştir. Bu dönüşüm, ağırlıklı olarak Türk olmayan etnik gruplardan kaynaklanmıştır. Avrupa kapitalizmi tarafından teşvik edilen kapitalist ilişkiler, kırsal zanaat alanında Batı Anadolu bölgelerinden başlayarak gelişmeye başlamıştır. Yavaş yavaş kapitalist bir

pazar oluşmaya başlamış ve aynı zamanda bir sanayi burjuvazisinin ilk unsurları ortaya çıkmıştır. Ancak, Türk olmayan burjuvazi, çeşitli ön aşamalardan (küçük ve ev sanayisi, imalat) geçmiş ve büyük şehirlerdeki üretim tesislerinin büyük kısmını elinde bulundurmuş olması sayesinde, Türk burjuvazisinden çok daha hızlı bir şekilde gelişmiştir.

Avrupa ülkelerinde dünya kapitalizminden emperyalizme geçiş süreci ve Osmanlı İmparatorluğu’nun 1853-1856 Kırım Savaşı ile zayıflaması, yabancı sermayenin (özellikle İngiliz ve Fransız sermayesinin) ülke ekonomisine nüfuz etmesini daha da güçlendirdi. Yabancı krediler ve imtiyazlar, bu süreçte emperyalist ülkelere bağımlılık nedeniyle ülkenin boyunduruk altına alınmasında güçlü bir araç haline geldi. Yabancı sermayeye bağımlılık ve dış borçların muazzam artışı, sömürüyü yoğunlaştırdı ve şehir ile kırsal kesimdeki nüfusun durumunu kötüleştirdi. Bu da halkın farklı kesimlerinde hoşnutsuzluklara yol açtı.

Ülkede ticaret ve para ilişkileri gelişmeye başladı, bu da tarım ve sanayide kapitalizmin oluşumuna zemin hazırladı. Nüfusun büyük bir kısmını oluşturan ve devlete bağlı hisseden Türk köylüsü, pazardan satın almak zorunda kalırken, devlet ve büyük toprak sahipleri (ağalar) tarafından yağmalanıyordu. Padişahlar, dış düşmanların baskısına daha iyi direnebilmek için, ülkeyi korumak üzere özel ordulara sahip olan büyük toprak ağalarının özerkliğini ortadan kaldırmışlardı. Ancak ağalar, topraklarına sahip olmaya devam etti ve köylülerden hem mahsullerinin bir kısmını hem de kişisel hizmetler talep ettiler.

Aynı şekilde, atlı birliklerin oluşturulması ve savaş hizmeti için zorunlu olan askeri tımar sistemi de hükümet tarafından kaldırıldı. Bunun yerine, modern bir düzenli ordu kuruldu ve devlet hazinesine hızla gelir sağlamak amacıyla topraklar saray görevlilerine ve büyük kiracılara tahsis edildi. Bu süreçte, köylü nüfusun yalnızca %1’ini oluşturan, ancak tüm toprakların üçte ikisine sahip olan yeni bir büyük toprak sahipleri sınıfı ortaya çıktı. Bunun yanı sıra, köylülerin

büyük toprak sahiplerine ödedikleri vergilere ve yaptıkları hizmetlere ek olarak, devlet tarafından askeri tımar sistemi aracılığıyla tahsil edilen “aşar” (onda bir vergisi) de eklendi. Köylüler, tarlalarının verimini artırmak için teknik iyileştirmeler yapacak kaynaklardan yoksun kaldılar.

Pek çok köylü, ya şehirde daha iyi bir yaşam umuduyla topraklarını terk etti ya da dağlarda kendi zalimlerine ve padişahın polis güçlerine karşı mücadele birimleri kurdu (Lenin, 1971: 13.) .

Şehirlerdeki basit meta üretimi bile merkezi Osmanlı aristokrasisinin ve yerel üst sınıfların asalaklığına (parasitismus) maruz kalmıştı. Burada asalıklık (parasitismus) kavramını bir sınıfın, kurumun veya bireylerin, üretken faaliyetlerde bulunmadan başka bir sınıfın ya da grubun emeğini sömürerek varlıklarını sürdürmelerini anlamında Osmanlı Bürokrasisi için kullanıldı. Osmanlı bağlamında bu terim, merkezi aristokrasinin veya yerel üst sınıfların, üretken toplumsal kesimlerin emeği üzerinden zenginleşmesini ve bu süreçte ekonomik gelişmeyi engelleyen bir asalaklık sistemi oluşturmasını tanımlamak için kullanılabilir. Zanaatkârların sömürülmesi, birçok küçük ve büyük askerî despotluğun zenginleşmesi için önemli bir kaynak oluşturmuş ve Osmanlı bürokrasisinin loncalar (Lonca) üzerindeki sıkı kontrolü gibi etkenlerle birlikte, küçük meta üretiminden kapitalist manufaktür (Übergangsformen) üretimine geçişi engellemiştir. Her ne kadar manufaktürler (zanaat sisteminden kapitalist fabrika üretimine geçiş) oluşmuş olsa da, bunlar toplumsal gelişimin genel yönünü belirleyememiş ve dolayısıyla kapitalist ilişkilerin genel toplumsal ölçekte gelişimini başlatamamıştır. Manufaktür, el zanaatları ile tamamen makinelerle yapılan sanayi üretimi (fabrikalar) arasındaki geçiş aşamasını temsil eder. Burada el emeği hâkimdir ancak üretim, bireysel zanaatkarların bağımsız çalışmalarından farklı olarak, işbölümüne dayalı bir organizasyon içinde gerçekleşir. Türk tüccarları ve zanaatkârları, hâlâ ortaçağ loncalarının etkisi altında yaşamakta ve gayrimüslim tüccarlarla rekabet edememektedir. Ticaret sermayesinin sanayi alanına yatırıldığı birkaç durumda

bile, söz konusu yatırımlar Ermeni, Yahudi ve Rum girişimciler tarafından yapılmıştır. Sanayi üretiminin zayıf filizleri, yalnızca sınırlı bir şekilde gelişebilmiştir; çünkü yalnızca ulusal bir çerçeveden yoksun kalmakla kalmamış, aynı zamanda “iç pazar” da mevcut olmamıştır. Glasneck, 1971: 12 -13; Werner, Walter, „979.222; Akşin, 1989: 270–276.)

“Übergangsformen” (Geçiş Biçimleri) Bu terim, manufaktürlerin tarihsel olarak feodal zanaat sisteminden kapitalist fabrika üretimine geçiş sürecinde bir ara aşama olduğuna işaret eder. Feodal Zanaat Sistemi - Ustaların, çırakların ve kalfaların lonca sistemi içinde bireysel üretim yaptığı bir yapı- ; manufaktür (Übergangsformen)r , -İşbölümü ve örgütlenmenin başladığı, ama üretimin hâlâ büyük ölçüde insan gücüne dayandığı bir dönem-; Fabrika Sistemi, -üretimin makinelerle büyük ölçekte yapıldığı, sanayileşmiş kapitalizmin temel üretim biçimi-. Osmanlı’da manufaktür (Übergangsformen), geçiş biçimleri olarak tam anlamıyla yaygınlaşmamış ve ekonomik yapının genelini etkileyememiştir. Bunun nedenleri arasında, Lonca sistemi, -ortaçağ zanaat yapılarının üretimi kontrol etmeye devam etmesi- ; iç pazar eksikliği, -üretilen mallar için yeterli bir iç pazarın bulunmaması-; gayrimüslim sermayesi, -Osmanlı’da ticaret ve sanayi girişimlerinin daha çok Ermeni, Rum ve Yahudi tüccarlar tarafından yürütülmesi- gibi sebeplerdir. Bu nedenle, manufaktür (Übergangsformen) Osmanlı’da geçiş aşaması olmaktan öteye geçememiş ve kapitalist üretim ilişkilerinin gelişimini sağlayamamıştır.

Osmanlı mutlakiyetçi rejiminin (“Des osmanisch-absolutistischen Regimes) bu koşulları altında modernleşme süreci çok yavaş ve büyük zorluklarla ilerlemiştir. Bu süreçte, imparatorluğun batı bölgeleri ekonomik olarak çok daha gelişmiş durumdaydı. Aynı zamanda, yavaş yavaş bir iç pazar oluşmuş, bu da ticaretin genişlemesine ve Bursa, İzmir ve İstanbul gibi liman şehirlerinde bir sanayi burjuvazisinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Küçük ve orta ölçekli bir sanayinin oluşmasıyla bir kapitalist sınıf meydana gelmiş, buna karşılık sayı bakımından oldukça az bir proleterya (işçi sınıfı)

varlık göstermiştir.

Osmanlı mutlakiyetçi rejimi (Des osmanisch-absolutistischen Regimes) ifadesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun mutlakiyetçi (yani padişahın mutlak güce sahip olduğu) yönetim biçimini ifade eder. Bu terim, Osmanlı Devleti'nin özellikle 17. ve 18. yüzyıllardaki yönetim tarzını tanımlar. Bu dönemde padişahın merkeziyetçi yönetimi, diğer yönetim erklerini baskı altına alarak mutlak bir egemenlik kurmuştur.

Yabancı tekeller (Die ausländischen Monopole), Osmanlı İmparatorluğu'nu ekonomik bir genişleme hedefi olarak görüyordu. Çok düşük gümrük vergileriyle ve büyük miktarlarda Osmanlı İmparatorluğu'na giren ucuz Avrupa tüketim malları, yerli zanaatkârları ve tüccarları mahvetmiş, çünkü bunlar yabancı tekellerle rekabet edememişlerdi. Sonuç olarak, en etkili burjuva fraksiyonu olarak bir komprador burjuvazisi ortaya çıkmıştı. Bu grup, yabancı sermaye ile bağlı kalmış ve ona bağımlı kalmış, yabancı tekellerin çıkarlarını savunmuş, onların mallarını satmış ve finansal işlemleri yürütmüştü. Bu komprador burjuvazisinin yanı sıra, yavaşça iç pazara yönelik bir ulusal ticaret burjuvazisi de şekillenmeye başlamıştı. Ancak tüm bu gruplarda, Ermeni, Yahudi ve Yunan milliyetleri baskın durumdaydı. Bu koşullar altında, ulusal bilinç güçlenmiş ve bu, bağımlı bir ülkenin reform politikalarının kalıcı ve tipik bir ürünü olarak ortaya çıkmıştı. Burada, ülkenin bağımsızlığı için savaşıma düşünceleri ve ekonomik ve kültürel ilerlemenin önündeki dış ve iç engellerin ortadan kaldırılması gerektiği fikri doğmuştu. Merkezde, Osmanlı mutlakiyetçi rejimi (Das osmanisch-absolutistische Regime) ve ülkenin emperyalist ülkelere bağımlılığına karşı mücadele yer almalıydı. Türk tarihine, onlar 'Jöntürkler' (Jön Osmanlılar-Genç Osmanlılar) olarak geçmişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nda siyasi ve toplumsal reformlar için mücadele eden, 1908'deki Meşrutiyet Devrimi'ni gerçekleştiren hareketin üyeleri olan Jöntürkler, Osmanlı İmparatorluğu'nda modernleşme, özgürlük ve bağımsızlık idealleriyle ilişkilendirilir (Werner, Walter, „979.222; Akşin, 1989: 222.). Jöntürkler, objektif sınıf içerikleri

ve subjektif hedeflemeleri açısından, 'demokratik derinlikten yoksun', milliyetçi bir burjuva hareketi olarak değerlendirilebilir. Bu yüzden Jöntürk devrimi (die jungtürkische Revolution) 1908'de 'yarım bir zaferle veya sadece 'bir zaferin parçası' ile sona ermiştir

Merkezi devletin padişahları ve tebaası, Jöntürklerin düşen popülerliğini ve halkın devrimden duyduğu hayal kırıklığını kendi amaçları için kullanmaya çalıştılar. Jöntürklerin, Osmanlı İmparatorluğu'nda milli sorunu çözme konusundaki yetersizlikleri ve isteksizlikleri, uluslararası durumu ve milli durumu kaçınılmaz olarak ağırlaştırmalıydı. Emperyalist ülkelerden bazıları Osmanlı topraklarının kalan kısmını paylaşmayı, diğerleri ise tüm imparatorluk topraklarını kendi etkileri altına almayı istiyordu. Jöntürk Devrimi ve sonrasındaki yıllar, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı emperyalist ülkeler ve onların desteklediği Balkan Adaları'ndaki ulus-devletlerin saldırı dönemine dönüştü.

20. Yüzyılın başında, Araplar, Ermeniler ve Slav halklarının milli hareketleri gelişmeye başladı. Türk yetkililerinin isyanı bastırmaya yönelik önlemleri başarılı olamadı. Aksine, Araplara karşı uygulanan baskılar, Sultan Abdülhamit yönetimi (1876–1908) ile Osmanlı halkı arasında var olan uçurumu daha da derinleştirdi. Ayrıca, Kürtler ve Ermeniler gibi etnik grupların, çeşitli sebeplerle Sultan hükümetinden memnun olmayan büyük toprak sahiplerinin liderliğinde isyanları güçlendi. Kürtler ve Ermeniler arasında yeni bir dostluk oluşmuştu – Sultan hükümetinin aralarına düşmanlık sokmaya yönelik tüm çabalarına rağmen.

Osmanlı İmparatorluğu'nun vasalı olarak kabul edilen Bulgaristan, 1908'de bağımsızlığını ilan etti. Aynı yıl, Avusturya-Macaristan, Sırlar tarafından yerleşilen Bosna-Hersek bölgelerinin ilhakını duyurdu. 1910'da Yemen Araplarının isyanı patlak verdi ve 1911'de Sultan hükümeti Vahidettin Han (1908–1918), Yemen'in özerkliğini kabul etmek zorunda kaldı. 1910'da Arnavutluk'ta bağımsızlık için bir isyan başladı ve 1912'de (Balkan Savaşları'nın sonu) ülke, Osmanlı egemenliğinden koptu.

Vasallık, bir devletin veya bölgenin, başka bir güçlü devletin egemenliğini kabul ederek, onun himayesinden yararlanması ancak kendi iç işlerinde kısmi bağımsızlıkla hareket etmesidir. Vasallar, egemen devletin hükümetine sadık kalır ve belirli yükümlülükleri yerine getirir, genellikle askerî destek veya vergi ödeme gibi. Bunun karşılığında, vasallar dış saldırılara karşı korunma, ekonomik destek ve bazen de iç işlerinde bağımsızlık hakkı elde ederler. Osmanlı İmparatorluğu'nda da bazı devletler, belirli bir dönemde Osmanlı'ya vasal devletler olarak bağlıydı. Bu durum, Osmanlı'nın egemenliğini tanımakla birlikte, bazı özerklik hakları verilmesi anlamına geliyordu.

Sonuç

Sonuç olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun 20. yüzyılın başlarında yaşadığı çöküş süreci, yalnızca askeri ve siyasi bir gerileme değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel bir dönüşümün de yansımasıdır. İmparatorluk, iç isyanlar, milliyetçilik hareketleri ve dış baskılar sonucu büyük bir zayıflama dönemi geçirmiştir. Bu süreçte, Osmanlı'nın sanayi devrimi ve kapitalizmin getirdiği değişimlere ayak uyduramaması, ekonomik bağımsızlığını kaybetmesine ve dış müdahalelere daha fazla açık hale gelmesine yol açmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun sanayi devrimine adapte olamaması, onun ekonomik yapısının çökmesine neden olmuştur. Özellikle İngiliz ve Fransız sermayesinin Osmanlı ekonomisine nüfuz etmesi, dış borçlar ve imtiyazlar ülkenin bağımsızlık mücadelesini zorlaştırmıştır. Bunun sonucunda Osmanlı, bir yarı sömürge haline gelerek büyük güçlerin çıkar çatışmalarının merkezinde yer almıştır. Ekonomik bağımsızlık kaybı, toplumun her kesimini derinden etkileyerek köylülerin ağır vergiler ve toprak sahiplerinin baskısı altında ezilmesine neden olmuştur.

Milliyetçilik hareketlerinin yükseldiği dönemde, Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli etnik grupları arasındaki ayrılıkçı hareketler, imparatorluğun yapısal bozulmasını hızlandırmıştır. Bulgaristan, Arnavutluk ve Yemen gibi bölgelerdeki isyanlar, Osmanlı'nın merkezi

otoritesine karşı büyük bir tehdit oluşturmuş ve devletin sınırlarını daraltmıştır. Bu hareketlerin imparatorluğun çöküşüne olan katkısı, devletin içindeki çeşitliliği ve etnik yapıdaki zenginliği, zayıflatan bir faktör olarak öne çıkmıştır.

Almanya ile yapılan ittifak ve Birinci Dünya Savaşı'na katılım, Osmanlı İmparatorluğu için hem askeri hem de siyasi anlamda sonun başlangıcı olmuştur. Savaşın sonunda Osmanlı'nın toprak kayıpları, çöküş sürecini tamamlamış ve imparatorluğun büyük bir kısmı, düşman kuvvetler tarafından işgal edilmiştir. Bu dönemde, imparatorluğun askeri gücü zayıflamış ve yenilgiler, Osmanlı Devleti'nin halkına olan güveni sarsmıştır.

Öte yandan, Jöntürkler'in gerçekleştirmeye çalıştığı reformlar ve modernleşme çabaları, halkın beklentilerini karşılamakta yetersiz kalmıştır. Hem reform hareketleri hem de modernleşme projeleri, Osmanlı'da beklenen dönüşümü sağlayamamış ve halk arasında hayal kırıklığına yol açmıştır. Jöntürkler'in amacı, Osmanlı'yı yeniden güçlü bir devlet haline getirmektir ancak bu amaçlar, toplumsal ve ekonomik değişikliklerle desteklenmediği için başarılı olamamıştır.

İç ve dış baskıların etkisiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülme süreci hızlanmıştır. 1911'de Trablusgarp'taki (Libya) toprak kaybı, Osmanlı'nın Kuzey Afrika'daki son varlığını kaybetmesine yol açmıştır. Bu kayıplar, Osmanlı'nın sömürgeci güçler karşısındaki zayıflığını bir kez daha gözler önüne sermiştir. Aynı yıl, Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı, büyük bir yenilgi alarak Avrupa'daki topraklarının çoğunu kaybetmiştir.

Lenin'in Osmanlı'nın çöküşünü feodal düzenin sonu olarak değerlendirmesi, imparatorluğun içindeki toplumsal yapının ve feodal ilişkilerin günümüz dünyasında artık geçerliliğini yitirdiğini gösteren bir yorumdur. Osmanlı'nın son dönemindeki çöküş, yalnızca askeri veya siyasi bir iflas olarak değil, aynı zamanda bir toplumun, imparatorluğun toplumsal ve ekonomik yapılarındaki derin değişikliklerin de göstergesidir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü, aynı zamanda bir dönemin kapanışını ve modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna giden yolu açmıştır. Bu süreç, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişin hazırlık aşaması olarak değerlendirilebilir. Çöküş sürecinin getirdiği acılar ve kayıplar, yeni bir ulusal bilincin doğmasına yol açmış ve Türk milletinin bağımsızlık mücadelesi için önemli bir zemin oluşturmuştur.

Son olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü, yalnızca askeri bir başarısızlık değil, aynı zamanda uzun süredir birikmiş olan toplumsal, ekonomik ve kültürel sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İçsel faktörler ve dış müdahaleler, imparatorluğun sonunu hızlandırmış, ancak bu süreç aynı zamanda Türk milletinin yeniden doğuşuna ve modern bir devletin kurulmasına zemin hazırlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü, sadece dış etkenler tarafından şekillendirilmiş bir süreç olarak görülmemelidir. İç faktörler, özellikle devletin yönetimindeki zayıflamalar, bürokratik yozlaşma ve halkın beklentilerinin karşılanmaması da önemli bir rol oynamıştır. Yönetimdeki tutarsızlıklar ve reform eksiklikleri, toplumda geniş bir huzursuzluğa yol açmış, bu durum da imparatorluğun çöküşünü hızlandırmıştır. Osmanlı'daki merkezi yönetimin zayıflaması, özellikle etnik ve dini gruplar arasındaki bölünmeleri derinleştirmiştir. Bu bölünmeler, halkın devlete olan bağlılığını zayıflatmış ve milliyetçilik akımlarının yükselmesine zemin hazırlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun fiilen sona ermesi, bölgedeki diğer güçlerin yeni stratejik düzenlemeler yapmasına olanak tanımıştır. Osmanlı'nın çözülme yapısı, yeni ulusal sınırların çizilmesine, sömürgecilik ve dış müdahalelerin artmasına yol açmıştır. Ancak, bu yıkımın ardında, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihsel mirası ve kültürel zenginliği de bulunmaktaydı. Yıkılan imparatorluğun geride bıraktığı miras, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atılmasına katkı sağlamıştır. Eski imparatorluğun çok kültürlü

yapısı, halklarının toplumsal dayanışma ve hoşgörü değerlerinin bir yansıması olarak günümüzde hala bazı bölgelerde etkisini göstermektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün ardından gelen milliyetçi hareketler, imparatorluğun etnik yapısındaki farklılıkları daha belirgin hale getirmiştir. Birçok etnik grup, bağımsızlık için mücadele etmeye başlamış, bu durum ise Osmanlı İmparatorluğu'nun eski topraklarında yeni ulusal devletlerin kurulmasına neden olmuştur. Bu süreç, Osmanlı'nın çok uluslu yapısının çöküşünün, modern ulus-devletler için bir temel oluşturduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, Osmanlı'nın çöküşü sadece etnik ayrışmalara değil, aynı zamanda farklı kültürlerin, dinlerin ve dillerin iç içe geçmiş olduğu bir dönemin sonlanmasına da işaret etmektedir.

Kaynaklar

Kampen, Wilhelm v.: Studien zur deutschen Türkeipolitik in der Zeit Wilhelm des II. (Dissertation). Kiel 1969. S. 57

Pomiankowski, Joseph: Der Zusammenbruch des Ottomanischen Reiches. Erinnerungen an die Türkei aus der Zeit des Weltkrieges. Wien 1927. S. 27.

Marx, Karl: Das Kapital. Bd. I. Berlin 1979. S. 741.

Ernst, Klaus / Hartmut Schilling (Hrsg.): Entwicklungsländer. Sozial- ökonomische Prozesse und Klassen. Berlin 1981. S. 15 und S. 156.

Lenin, Wladimir Iljitsch: Die Ereignisse auf dem Balkan und in Persien. In: Werke. Bd. 15. Berlin 1974. S. 218. Siehe auch: Glasneck, Johannes: Kemal Atatürk und die moderne Türkei. Berlin 1971. S. 13.

Glasneck, Johannes: Kemal Atatürk und die moderne Türkei. Berlin 1971. S. 12 und S. 13.

Werner, Ernst / Walter Markov: Geschichte der Türken von den Anfängen bis zur Gegenwart. Berlin 1979. S. 222.

Akşin, Sina: Türkiye Tarihi (Geschichte der Türkei). Ankara 1989. S. 270–276.

Hakan
TOPUZOĞLU
Official

HAKAN TOPUZOĞLU
Grafiker